

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

БАШТАННИК Оксана Віталіївна

УДК 35:342.5-048.23(477)

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Спеціальність 25.00.01 – теорія та історія державного управління

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора наук з державного управління

Дніпро – 2025

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка».

Науковий консультант - доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України
БОРОДІН Євгеній Іванович,
Навчально-науковий інститут державного управління
Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», директор

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
ДРАГОМИРЕЦЬКА Наталія Михайлівна,
Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка», професор кафедри соціально-гуманітарних наук

доктор наук з державного управління, доцент
КВЕЛІАШВІЛІ Ірина Миколаївна,
Університет митної справи та фінансів (м. Дніпро),
професор кафедри публічного управління та митного адміністрування

доктор наук з державного управління, професор
РУДЕНКО Ольга Мстиславівна,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
завідувач кафедри менеджменту та адміністрування

Захист відбудеться «20» березня 2025 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.080.09 при Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка» за адресою: 49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29, тел. 746-15-02

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» за адресою: 49044, м. Дніпро, вул. Гоголя, 29, та на сайті спеціалізованої Вченої ради Університету: <https://surl.li/hxqhzc>.

Реферат розісланий «20» лютого 2025 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради **Ірина ХОЖИЛО**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність дисертаційного дослідження зумовлена трансформаційними процесами, що впливають на функціонування державної влади та систему публічного управління практично в усіх країнах. В умовах глобалізації, цифровізації, зростання суспільних очікувань, загострення економічних, соціальних та політичних міждержавних суперечностей виникає потреба переосмислення змісту реалізації державної влади через призму інституціональної парадигми.

Сучасний етап розвитку Української державності характеризується інституціональними трансформаціями, змістовно детермінованими повномасштабною збройною агресією РФ проти України, що актуалізує розробку фундаментальних засад функціонування системи публічного управління у форматі теорії інституціоналізму. Інтегрований аналіз трансформаційних процесів у системі публічного управління України демонструє докорінну зміну стандартних інституціональних патернів та механізмів. З методологічної точки зору особливої значущості набуває інституціональна парадигма, яка забезпечує теоретико-методологічний інструментарій для аналізу інституціональної спроможності держави, адаптаційного потенціалу та організаційної резильєнтності органів влади в умовах змінних характеристик і властивостей публічного управління.

Наведена проблематика визначає необхідність науково-теоретичного і практичного обґрунтування концептуальних засад інституціональної парадигми реалізації державної влади в системі публічного управління. Теоретичною основою дисертації стали праці науковців, які досліджували концептуальні засади теорії державного управління, а саме М.Ажажи, О.Акімова, Л.Акімової, О.Антонової, Л.Антонової, О.Ахмедової, В.Бакуменка, Є.Бородіна, О.Бобровської, О.Бондаренка, В.Бульби, З.Бурик, К.Вашенка, Р.Войтович, Л.Гаєвської, В.Голубь, Н.Гончарук, Л.Гонюкової, Д.Грицишена, І.Грицяка, С.Домбровської, І.Драгана, І. Драган, Н.Драгомирецької, В.Дрешпака, І.Дробота, В.Загорського, О.Зубчика, Н.Калашник, Ю.Кальниша, С.Квітки, І.Квеліашвілі, В.Колтун, В.Копанчука, М.Кравченко, С.Кравченка, О.Кравчука, Т.Крушельницької, В.Куйбіди, М.Лахижі, Н.Липовської, І.Лопушинського, Т.Маматової, В.Мороз, С.Мороз, О.Непомнящого, Н.Нижник, А.Новака, Л.Новак-Каляєвої, Н.Обушної, О.Пархоменко-Куцевіл, П.Петровського, А.Помази-Пономаренко, О.Поступної, Л.Приходченко, Л.Прудіус, О.Пухкала, А. Рачинського, Є. Романенка, О. Руденко, І. Семенець-Орлової, С. Серьогіна, О.Сидорчук, Г.Ситника, В.Сичової, Н.Сорокіної, В.Стрельцова, О.Сушинського, Т.Тарасенко, В.Тертички, І.Хожило, І.Чикаренко, Ю.Шарова, І.Шпекторенка, О.Федорчак, Т.Ярового та інші.

Значний вплив на формування методологічної основи дисертаційного дослідження здійснили фундаментальні праці Інституту політичних та етнонаціональних досліджень імені Кураса, зокрема, аналітична записка авт. кол. під кер. чл.-кор. НАН України О.Рафальського «Політична безпека України:

проблеми політичного і державного правління. Прогнозна оцінка, механізми забезпечення» (2023); монографія за ред. чл.-кор. НАН України О.Рафальського, чл.-кор. НАН України О.Майбороди «Адаптивні зміни політичного поля України в умовах війни» (2023); монографія авт. кол. під кер. та за ред. чл.-кор. НАН України Г.Зеленько «Політична система України: конституційна модель та політичні практики» (2023); аналітична доповідь за ред. чл.-кор. НАН України Г.Зеленько «Інституційні зміни політичної системи сучасної України: оцінка стану та напрями оптимізації» (2014). Дисертаційне дослідження також базувалося на працях провідних науковців галузі суспільних наук щодо інституціональної основи функціонування системи органів влади, особливостей суспільних відносин в сучасній Україні – К.Вітмана, Ю.Шайгородського, Т.Бутченка, І.Петренка, В.Ребкала, С.Телешуна, В.Переверзія, О.Кондратенка, М.Кармазіна, О.Дмитренка, Ю.Ніколайця, С.Чуніхіної, Ю.Остапця.

На конституційно-правових та інституціональних аспектах публічноуправлінської діяльності акцентовано увагу у працях дослідників-юристів В.Авер'янова, В.Борденюка, С.Дубенко, Т.Коломоєць, Є.Легеzi, Ю.Легеzi, Н.Нижник, М.Оніщука, Н.Плахотнюк, О.Петришина, М.Потіпа, В.Цветкова, В.Шаповала, Ю.Шемшученка та інших.

Інституціональна парадигма реалізації державної влади у дисертаційному дослідженні базується на працях зарубіжних дослідників, зокрема, таких як: Д.Норт, Дж.Ходжсон, О.Вільямсон, Е.Остром, Р.Коуз, Т.Веблен, М.Олсон, Д.Аджемоглу, А.Грейф, П.Девід, М.Аокі, К.Менар, Дж.Коммонс, Р.Нельсо, Дж.Стігліц. Важливу роль для формулювання базових категорій дисертації відіграло дослідження «Why nations fail: the origins of power, prosperity, and poverty» (D. Acemoglu, James A. Robinson, 2012), яке мало концептуальне значення для уточнення авторського підходу при розробці інституціональної парадигми реалізації державної влади (ІПРДВ). Включення спектру базових категорій, а також аналіз періодів інституціональної еволюції дозволили сформулювати основу інтегрованої ІПРДВ.

Аналіз наукових і нормативних джерел показав, що за наявності значних наукових напрацювань у сфері аналізу інституціонального розвитку системи публічного управління малодослідженими залишились проблеми інституціонального змісту публічного управління, інституціональної спроможності державної влади та інституціональної адаптивності в системі публічноуправлінської діяльності. Очевидною проблемою є невідповідність інституціональної структури системи публічного управління комплексним викликам сучасного суспільно-політичного та економічного розвитку національних держав, що актуалізує необхідність трансформації такої структури на основі теоретико-методологічного осмислення інституціональних змін. Важливим аспектом сучасних суспільних відносин є питання легітимності державної влади, яке безпосередньо пов'язане з довірою громадян до державних інститутів. Саме інституціональна парадигма дозволяє оцінити, наскільки державні структури відповідають очікуванням суспільства, визначити практичні

засади підвищення їх легітимності. Це особливо актуально у сучасних демократичних країнах в умовах політичної поляризації, деформації класичних моделей суспільних відносин, поширення популістських рухів, які можуть підірвати стабільність функціонування державних інститутів.

Джерельною базою дисертаційного дослідження є: Конституція України, законодавчі акти України, нормативно-правові акти зарубіжних країн, міжнародно-правові документи; теоретичні розробки науковців, які працюють у галузі державного управління, права, історії України, економіки, політології та інших наук; норми законодавства ЄС та країн-членів ЄС. Міждисциплінарний характер дослідження, що поєднує теоретичні положення науки державного управління, історичної, політичної, соціологічної, юридичної та економічної науки, дозволив забезпечити комплексний підхід до вивчення інституціональних аспектів публічного управління.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» у межах теми науково-дослідної роботи «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (ДР 0122U002375). Автором виокремлено інституціональні імперативи національної стійкості та проблеми сталого розвитку держави в контексті реалізації управління змінами; структуровано виміри розбудови національної системи стійкості; досліджено стан забезпечення національної безпеки (зокрема, в умовах правового режиму воєнного стану).

Наукові результати дисертаційної роботи корелюють з темами науково-дослідних робіт кафедри політології (з 2024 р. – кафедри політології, соціології та публічного управління) Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара: 1) «Трансформаційний процес в Україні: основні проблеми консолідації демократії та умови їх вирішення» (ДР 0114U006097), у межах якої автором обґрунтовано теоретико-методологічні засади дослідження трансформаційних процесів в інституціональній системі управління національної держави, що впливають на структурування реальних владних відносин та формування відповідних управлінських механізмів; 2) «Демократія і сталий розвиток в Україні: концептуально-теоретичні та процесуально-інституційні засади» (ДР 0116U002264), у межах якої автором досліджено: проблеми інституціоналізації неформальних управлінських відносин та впливу даних процесів на функціонування політичної системи національної держави (проблеми демократичних трансформацій в Україні); особливості функціонування інституціональної системи управління національної держави в рамках наднаціонального міждержавного об'єднання (перспективи європейської інтеграції України); 3) «Сталий політичний розвиток України в умовах демократичного транзиту та європейської інтеграції» (ДР 0119U100299), у межах якої автором обґрунтовано формування інституціональних основ сталого політичного розвитку, а також реформування систем управління з метою

реалізації європейської інтеграції; 4) «Особливості формування сталої (консолідованої) демократії в Україні: теоретико-методологічний, політико-інституційний та політико-комунікаційний виміри» (ДР 0122U001332), у межах якої автором досліджувались особистісний та локальний рівні функціонування інституціональних основ управлінських відносин в рамках конструювання системи консолідованої демократії.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад і практичне обґрунтування інституціональної парадигми реалізації державної влади в системі публічного управління в контексті сучасних викликів і загроз для суверенітету і незалежності держави як складової забезпечення національної стійкості та модернізації управлінських процесів в умовах правового режиму воєнного стану.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- систематизувати теоретико-методологічні підходи щодо концептуалізації інституціональної парадигми в системі публічного управління та визначити основні напрями еволюції державних інститутів у національному дискурсі;
- розвинути методологію інституціональних альтерацій в публічному управлінні, запропонувати модель кластеру інституціональних альтерацій як новітньої детермінанти методологічного забезпечення інституціонального підходу для аналізу систем управління;
- охарактеризувати особливості нормативно-правового забезпечення реалізації державної влади, сформулювати на цій основі комплекс інституціональних імперативів;
- визначити пріоритетність інституціонального підходу в загальній методології управлінської діяльності та обґрунтувати його визначальну роль у формуванні сучасної парадигми реалізації державної влади в умовах трансформації конституційно-правових засад державного управління;
- здійснити розробку і розвиток концептуальних понять і категорій науки державного управління, що відтворюють зміст інституціональної парадигми реалізації державної влади;
- обґрунтувати зміст інституціональної спроможності органів державної влади, на основі характеристик управлінських інститутів, іманентно властивих сучасній системі публічного управління;
- розробити нормативно-орієнтовану концепцію інституціонального дизайну у публічному управлінні, яка включає механізми трансформації державних інститутів, побудовані на принципах респонсивності, супервентності та транспарентності;
- розкрити сутність теоретико-методологічного підходу щодо мінімізації залежності від попереднього інституціонального алгоритму в системі публічного управління, запропонувати чинники розвитку механізмів проактивного формування управлінських рішень для подолання інституціональної інерції на основі авторського концепту «path assertion»

(«path sovereignty assertion»);

- дослідити особливості європейського досвіду формування інституціональних стандартів публічного управління у форматі виявлення сучасних тенденцій розвитку систем державної влади на основі концепту суверенітету;

- розвинути теоретико-методологічні засади наукового аналізу адміністративно-правових, історичних, організаційних, інформаційно-комунікативних, соціально-адаптивних засад публічного управління і на цій основі запропонувати Концепцію інституціональної взаємодії в системі органів державної влади.

Об'єктом дослідження виступає державна влада як суспільний системоутворюючий феномен, що характеризується сукупністю формальних та неформальних взаємозв'язків, механізмів реалізації владних повноважень та організаційно-правових форм здійснення публічного управління.

Предметом дослідження виступає інституціональна парадигма реалізації державної влади в системі публічного управління.

Методи дослідження. Методологія дисертаційного дослідження базується на комплексному застосуванні методів наукового аналізу: системний підхід, сутність застосування якого полягає у дослідженні реалізації державної влади як цілісної системи взаємопов'язаних елементів, що дозволило визначити структурно-функціональні зв'язки в публічному управлінні, виявити форми і методи реалізації державної влади; історичний метод (підрозділи 1.2, 2.2, 2.3, 4.1, 5.1) дозволив простежити еволюцію інституціональних детермінант, дослідити тенденції розвитку державотворення, проаналізувати системні реформи в їх історичному розвитку та вивчити зарубіжний досвід реалізації державної влади; власне, інституціональний підхід забезпечив аналіз місця інституціональної парадигми в публічному управлінні, дослідження конституційно-правових засад реалізації державної влади, вивчення адміністративно-організаційних напрямів в умовах війни та післявоєнного відновлення, трансформацію процесу реалізації державної влади та аналіз системних реформ. Метод порівняльного аналізу (підрозділи 5.1, 5.2) забезпечив аналіз адміністративних систем управління та вивчення досвіду раціоналізації публічного управління в контексті євроінтеграції, дослідження зарубіжного досвіду та типології систем управління. Метод правового аналізу (підрозділи 2.1, 3.2, 4.4, 5.2) дозволив дослідити конституційно-правові засади реалізації державної влади, проаналізувати функціональний аспект управління в умовах воєнного стану, оцінити регулюючий вплив адміністративних процедур та конституційний зміст реформування як компоненти інституціональної парадигми. Метод моделювання забезпечив розробку моделей аналізу функціонування системи державної влади на основі концепту суверенності. Методологія багаторівневого управління (підрозділи 4.3, 5.1, 5.2) дозволила дослідити суб'єкти забезпечення інституціональної спроможності та формування національної системи інституціональної стабільності. Метод стратегічного планування (підрозділи 1.1, 1.2, 2.5, 3.4, 4.1, 5.3, 5.4) забезпечив обґрунтування суспільної потреби в

ефективному управлінні та формування нової доктрини державного управління. Діяльнісний підхід (підрозділи 2.1, 3.4, 5.4) забезпечив аналіз форм і методів реалізації державної влади, механізму інституціональних інтеракцій. Наведені методи дисертаційного дослідження забезпечили можливість застосування міждисциплінарного підходу, інтеграцію теоретичних концепцій, розвиток методологічного інструментарію та формування нових аналітичних моделей інституціонального формату державного управління.

Наукова новизна отриманих результатів. Дисертація є комплексним дослідженням, в якому з урахуванням сучасних тенденцій розвитку управлінської науки обґрунтовано вирішення теоретичних проблем формування інституціональної парадигми реалізації державної влади та практичних завдань забезпечення інституціональної спроможності органів державної влади та системи влади загалом з метою реалізації функцій держави, демократизації державотворчих процесів і систем управління.

На основі одержаних наукових результатів сформульовано нові положення, які становлять наукову новизну й полягають у тому, що в дисертаційній роботі:

уперше:

- розроблено та запропоновано інтегровану інституціональну парадигму реалізації державної влади в системі публічного управління, яка поєднує формальні управлінські процедури та неформальні практики шляхом гармонізації їх функцій і ролей у забезпеченні державноуправлінського впливу; в основі парадигми: 1) інституціональна матриця як модель взаємодії інститутів влади національного, регіонального та локального рівнів; 2) авторський підхід до формування інституціональної парадигми, що на відміну від наявних підходів, базується на аналізі взаємовпливу регулятивного, нормативного та комунікативного складників державної влади, й на такій основі розроблено структуру легітимного інституціонального управління в умовах державних і безпекових криз, при цьому акцент зроблено на організаційно-правовому аспекті, що забезпечує приведення управлінських процесів у відповідність до регулятивних рамок і нормативних процедур, дозволяє виявляти інституціональну дискретність в системі публічного управління та розробляти ефективні організаційно-правові механізми її подолання; 3) воєнно-адміністративна модель публічного управління, яка поєднує принципи військового регулювання та адміністративного управління для забезпечення інституціональної спроможності системи державної влади, у тому числі, в умовах воєнного стану; 4) методологія інституціонального дизайну та інституціональної медіації; 5) концепція інституціональної взаємодії;

- виокремлено системне дослідження інституціональних інтеракцій (як зміни в структурі, функціях і механізмах інститутів) та формування кластеру інституціональних альтерацій в процесі реалізації державної влади в системах управління як самостійний напрям у науці державного управління; розроблено модель кластеру інституціональних альтерацій як новітньої детермінанти методологічного забезпечення інституціонального підходу для аналізу систем

управління; розроблена концептуальна модель інституціональної синергії та інновацій, що представляє собою комплексну методологічну основу для проведення інституціональних реформ, й доведено доцільність застосування методології системного підходу до процесу інституціонального реформування системи державної влади за окремим науковим напрямом;

- розроблено теоретико-методологічний підхід до аналізу та оцінювання інституціональної спроможності в системі органів державної влади як здатності державних інститутів ефективно виконувати законодавчо встановлені функції в умовах змін і викликів; такий підхід заснований на моделі резильєнтної інституціональної парадигми реалізації державної влади («р-ІПРДВ»); впровадження моделі забезпечує здатність інститутів, представлених у системі управління, адаптуватися до змінних умов, усталено та ефективно функціонувати в умовах криз чи конфліктів, забезпечувати довіру суспільства; інституціональна спроможність базується на механізмах гнучкості, самоорганізації та інновацій, які дозволяють інститутам реагувати на виклики (зберігаючи власну структуру та функціональність) та інтегративній моделі формування основ інституціональної взаємодії як базового патерну поведінки суб'єктів системи публічного управління; даний підхід включає: 1) матрицю оцінювання інституціональної конгруентності, що дозволяє зіставляти функції й завдання органів влади з їхньою спроможністю забезпечувати результативність у контексті внутрішньосистемної узгодженості; 2) систему індикаторів інституціональної стабільності, яка відображає рівень стійкості соціально-економічного та управлінського середовища до внутрішніх і зовнішніх викликів; 3) механізм моніторингу інституціональних трансформацій, що базується на аналізі динамічних змін інституціональних параметрів і процесів із забезпеченням корекції відповідно до виявлених відхилень. Авторський підхід дозволяє: виявляти інституціональні конфлікти, формувати їх класифікацію та впроваджувати механізми для їх мінімізації у межах інституціональних реформ; враховувати наявні та прогнозовані інституціональні парадокси через використання розробленої системи критеріїв оцінки інституціональної ефективності; забезпечувати раннє виявлення латентних інституціональних криз за допомогою формалізованої методики аналізу, яка базується на використанні системи інтегральних показників оцінювання стану спроможності, й дозволяє ідентифікувати приховані структурні дисбаланси, ризики організаційного перевантаження, зниження ефективності взаємодії між суб'єктами публічного управління та потенційні загрози порушення стійкості системи публічного управління загалом;

- теоретично обґрунтовано модель подолання проявів інституціональної інертності у системі публічного управління, що базується на поєднанні системного та інституціонального підходів; розроблено новий інституціональний концепт «шлях ствердження (суверенітету)» («path assertion»), що виступає методологічною основою для досліджень інституціонального феномену суспільного розвитку в умовах ствердження національного суверенітету. На відміну від наявних концептів залежності («past

dependence» та «path interdependence», запропонований концепт «path assertion» включає багаторівневу систему механізмів трансформації усталених управлінських практик, яка охоплює регулятивний (нормативно-правові акти та інституціональні імперативи), організаційний (інституціональні структури та повноваження), інформаційно-комунікативний (інституціональна взаємодія між суб'єктами управління) та соціально-психологічний (подолання інституціональної інерції) рівні; при цьому акцентовано на понятті «інституціональна довіра» як соціальному інструменті сучасного публічного управління для забезпечення ефективності державного управління, розробки механізмів соціальної згуртованості та забезпеченні інституціональної легітимності;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат у науці державного управління в частині уточнення змісту категорій і понять: «інституціональна парадигма реалізації державної влади» на основі класичного (теоретико-методологічного), трансформаційного і ціннісно-соціального підходів; «інституціональна адаптація» – як багатовимірний процес системного адаптування формальних та неформальних інститутів державної влади до трансформаційних змін у суспільно-політичному середовищі, що характеризується здатністю владних структур до самоорганізації, трансформації внутрішніх процесів та модифікації управлінських практик з метою збереження інституціональної стійкості та підвищення ефективності функціонування в умовах зовнішніх викликів при одночасному забезпеченні балансу між інноваційністю та консервативним змістом інституціональних форм; «інституціональний патерн» – комплексний феномен публічного управління (історично сформована та регулярно повторювана модель організаційної поведінки суб'єктів владних відносин), що відображає закріплені у практиці діяльності владних структур алгоритми взаємодії, способи розв'язання управлінських завдань та механізми інституціональної адаптації, які забезпечують передбачуваність та стійкість функціонування системи державної влади; «інституціональний простір» – інтегральна характеристика сукупності інституціональних взаємодій у системі публічного управління, що відображає складну архітектуру формальних структур, неформальних мереж та комунікативних практик, які забезпечують синергетичний ефект у процесах реалізації державної влади та визначають потенціал інституціональної еволюції управлінської системи та інші, розробка яких була здійснена на основі аналізу модернізації системи державного управління в Україні у 1991–2024 рр.;

– концептуальні засади інституціональної модернізації, що забезпечує формування нових інституціональних патернів і механізмів прийняття рішень на основі принципів належного врядування, спрямованої на розвиток інституційної спроможності органів влади, поліпшення показників ефективності їх діяльності та побудові прозорої, адаптивної системи публічного управління. На цій основі формалізовано концепт інституціональних імперативів шляхом уточнення їх ролі у створенні нормативно-правової основи, яка стимулює системність у

прийнятті рішень, активує адаптивність інститутів та сприяє демократизації управлінських процесів, створює передумови для ефективної реалізації політики національної стійкості, яка базується на тісному взаємозв'язку між державними, суспільними та міжнародними інститутами управління;

– методологічні підходи до забезпечення інституціональної стійкості держави шляхом переходу до багаторівневої моделі управління, яка вимагає: посиленої координації між різними рівнями влади (локального, регіонального, національного, наднаціонального) в умовах зміщення фокусу інституціонального співробітництва від традиційних рамкових механізмів до більш адаптивних форм взаємодії (відповідно до концепції «path interdependence»), зростання фрагментації політичної та економічної координації (відповідно до концепції «path independence»), а також зниження ефективності традиційних механізмів управління; на основі принципу супервентності забезпечує створення адаптивних форм управління, враховує динамічні зміни адміністративного простору. На цій основі формалізовано поняття «інституціональна комплементарність», яка проявляється у взаємодоповнюваності формальних інститутів (правових норм, адміністративних структур, організаційних механізмів) і неформальних інститутів (традицій, соціокультурних норм, громадських ініціатив), адже формальні інститути створюють необхідну правову та організаційну базу, а неформальні – сприяють інтеграції цих правил у реальне суспільне життя, адаптуючи державну політику до локального контексту, а інституціональна комплементарність виступає ключовим фактором стійкості, інноваційності та результативності публічного управління;

дістали подальшого розвитку:

– методологія структурно-функціонального аналізу трансформаційного процесу в системі державного управління та дослідження його інституціональних форм, й на цій основі запропонована методологічна платформа – «тріада інституціональних парадоксів» як комплексне явище в системі публічного управління, що відображає фундаментальні протиріччя у процесах інституціональних реформ: «парадокс інституціональної трансформації» – розкриває протиріччя між необхідністю реформування інститутів та їх обмеженою здатністю до самостійної зміни внутрішнього алгоритму, і проявляється у ситуаціях, коли державні інститути мають ініціювати та впроваджувати реформи, спрямовані на власну трансформацію, що створює внутрішній конфлікт інтересів; «парадокс інституціональної легітимності» – відображає складне протиріччя між потребою збереження суспільної довіри та невідворотним її зниженням у процесі реформ, і посилюється тим, що успішність реформ значною мірою залежить від рівня легітимності інститутів, які їх впроваджують; «парадокс інституціональної наступності» – відображає протиріччя між необхідністю збереження ефективних практик та потребою в оновленні і проявляється у питаннях кадрової політики держави;

– теоретико-методологічні засади інституціональної трансформації системи державного управління, що на відміну від наявних підходів, базуються на комплексному врахуванні парадигмальних змін у реалізації державної влади

та включають: розширену систему критеріїв оцінювання інституціональної спроможності органів влади в умовах правового режиму воєнного стану та післявоєнного відновлення; методологію аналізу інституціональних бар'єрів при впровадженні управлінських інновацій; інструментарій забезпечення інституціональної легітимності владних структур у процесі реалізації Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 рр.; оцінювання інституціональної ефективності процесів модернізації публічного управління в контексті європейської інтеграції України;

– практичні підходи до розширення числа критеріїв ефективності публічного управління, що базуються на інтеграції інституціональних індикаторів, які характеризують спроможність державних органів до виконання управлінських функцій у сучасних умовах; зокрема, удосконалено підходи до оцінювання діяльності органів державної влади, що акцентують увагу на інституціональних особливостях їх функціонування. Наголошено на таких інституціональних індикаторах як оцінка рівня адаптивності органів влади до змін у законодавстві, їх здатність до ефективного міжвідомчого співробітництва, оперативність прийняття рішень та обсяг використання цифрових технологій у процесах управління. Запропонована система індикаторів дозволяє відстежувати динаміку трансформаційних процесів, зокрема, аналізувати, як швидко інститути адаптуються до змін зовнішнього середовища – безпекових, економічних чи соціальних криз, та наскільки ефективно вони трансформують внутрішні структури, щоб відповідати новим викликам. На цій основі сформована функціональна модель 4С-формату інституціонального поля, визначені адміністративно-правові засади реалізації державної влади в умовах правового режиму воєнного стану, уточнено поняття успішності інституціональних трансформацій в умовах ПРВС, що доповнене оцінкою суспільної реакції на управлінські нововведення (зокрема, аналізується громадська підтримка реформ через опитування, медіа-аналітику, інструменти вимірювання суспільного сприйняття напрямів реалізації державної влади).

Практичне значення роботи. Концептуальні положення, висновки та рекомендації дисертації мають практичне спрямування, враховані при напрацюванні напрямів адміністративного реформування в Україні. Висновки та рекомендації дисертаційного дослідження були використані:

– Комітетом Верховної Ради України з питань свободи слова при підготовці проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» враховано Концепцію інституціональної взаємодії (довідка про впровадження № 04-29/12-653 від 11.11.2024 р.); та Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів (лист про впровадження № 110д9/10-2024/130725 від 13.06.2024 р.);

– Державною службою України з надзвичайних ситуацій у процесі реалізації посилення інституціональної спроможності та розробки умов адаптивності управлінських технологій в системі ДСНС України, впровадженні

Концепції інституціональної взаємодії в умовах правового режиму воєнного стану (довідка про впровадження № 05-4200/11 від 25.10.2024 р.);

- Державним агентством водних ресурсів України при використанні результатів дисертаційного дослідження в частині інституційного посилення та координації діяльності суб'єктів державного управління (довідка про впровадження № 6480/01/11-24 від 12.11.2024 р.)

- Південним міжрегіональним управлінням Міністерства юстиції при використанні результатів дисертаційного дослідження щодо інституціонального забезпечення діяльності територіальних підрозділів центральних органів виконавчої влади в умовах правового режиму воєнного стану, розробки та впровадження Концепції інституціональної взаємодії (довідка про впровадження № 57221/14.3–10 від 01.11.2024 р.);

- Херсонською обласною військовою адміністрацією при використанні результатів дисертаційного дослідження у діяльності органів влади Херсонської області у частині визначення індикаторів і механізмів забезпечення інституційної спроможності (довідка про впровадження № 01-01-58-12095/0/24/ від 12.11.2024 р.);

- Львівською обласною військовою адміністрацією при використанні результатів дисертаційного дослідження у частині визначення інституціональних особливостей взаємодії органів влади в особливий період (довідка про впровадження № 5/36-11904/0/2-24/1-0001-1 від 04.10.2024 р.);

- Дніпропетровською обласною радою при використанні результатів дисертаційного дослідження у процесі виконання Програми впровадження державної політики органами виконавчої влади у Дніпропетровській області на 2016-2025 роки, у частині характеристик інституціональних режимів діяльності органів влади (довідка про впровадження № 2699/0/2-24 від 12.11.2024 р.);

- Волинською обласною радою при використанні результатів дисертаційного дослідження у процесі виконання Стратегії розвитку Волинської області на 2021-2027 роки, зокрема у частині розробки алгоритмів інституціональної взаємодії органів державної влади та органів місцевого самоврядування (довідка про впровадження № 1510/51/2-24 від 30.09.2024 р.);

- Департаментом освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації – у процесі виконання регіональної цільової соціальної програми «Освіта Дніпропетровщини до 2024 року» у частині удосконалення діяльності департаменту в умовах правового режиму воєнного стану (довідка про впровадження № 8466/0/211-24 від 26.11.2024 р.);

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою, в якій на основі проведених досліджень отримано нові обґрунтовані теоретичні та методологічні результати. Наукові результати, висновки та положення, винесені на захист, одержані автором самостійно. Особистий внесок у працях, опублікованих у співавторстві, наведено у списку публікації.

Апробація результатів дисертаційного дослідження.

Основні ідеї й положення дисертаційного дослідження були оприлюднені на науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних та зарубіжних:

«Міжнародний форум «Безпечна, комфортна, спроможна, територіальна громада» - 2023» (Дніпро, 2023); «Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи» (Дніпро, 2023); «Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття» (Житомир, 2023); «Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (Львів - Торунь, 2023); «Політичні трансформації сучасного суспільства» (Полтава, 2024); «Ways to reform public administration and management under martial law in Ukraine» (Riga (Republic of Latvia), 2024); «Наукова весна : матеріали XIV Міжнародної науково-технічної конференції аспірантів та молодих вчених» (Дніпро, 2024); «Перспективи розвитку суспільно-гуманітарних наук в умовах євроінтеграції» (Біла Церква, 2024); «World economy and civilizational progress amidst polystructural changes: economic-technological, resource, political-legal, security-social factors» (Ужгород, 2024); «Управління інноваційним процесом в Україні: завдання під час війни та післявоєнної відбудови» (Львів, 2024); «Політико-правові засади модернізації України: внутрішній та зовнішній виміри» (Харків, 2024); «Чорноморські наукові студії» (Одеса, 2024) та інші.

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковані в 75 наукових працях, з яких: 1 одноосібна монографія; 1 розділ у колективній монографії; 10 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях (індексованих у НМБ Scopus і Web of Science); 16 статей у фахових наукових виданнях України з публічного управління та адміністрування; 16 статей у фахових наукових виданнях України з політичних наук; 1 стаття у періодичному виданні зарубіжної країни; 32 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 678 сторінок, у тому числі 554 сторінки основного тексту. Дисертація містить 35 рисунків, 47 таблиць. Список використаних джерел складається з 567 найменувань. У роботі 5 додатків на 60 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовується актуальність дослідження, визначаються: її зв'язок з науковими програмами, темами; мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження; розкриваються методи дослідження, теоретичні положення, що становлять наукову новизну; визначається практичне значення одержаних результатів, подані дані про їх апробацію, публікації автора за темою дисертації.

У **першому розділі** – **«Теоретико-методологічні засади інституціонального забезпечення реалізації державної влади в системі публічного управління»** досліджено ключові концептуальні підходи та наукові засади, які формують інституціональну основу функціонування державної влади. Обґрунтовано концептуальну дескриптивну модель інституціоналізації державної влади як платформи ІПРДВ, яка інтегрує системний, структурно-функціональний, організаційний підходи, а також класичний,

трансформаційний, ціннісно-соціальний, технологічний, партисипативний, гуманізаційний та ризик-орієнтований підходи до аналізу державної влади. Модель дозволяє виявити інституціональні дискретності і дисфункції в системі державної влади, встановити напрями та механізми їх подолання. Встановлено, що ІПРДВ забезпечує можливість подолання фрагментарності наявних підходів щодо державного управління. Охарактеризовано функціональний зміст наукової платформи «Реалізація державної влади». З позицій феномену цифрового формату публічного управління визначено поняття інтероперабельності системи державної влади як здатності органів державної влади, організацій та інформаційних систем ефективно співпрацювати, обмінюватися даними та координувати свої дії для досягнення спільних цілей, використовувати формат «цифрової держави», забезпечувати узгодженість процесів, стандартизацію даних і технологічну сумісність для оптимізації управлінських рішень та надання якісних публічних послуг.

Проаналізовано структурно-функціональний зміст реалізації державної влади, що базується на взаємозв'язку інституціональних компонентів, механізмів функціонування та цільового спрямування, розроблено відповідну теоретичну модель структурно-функціонального змісту реалізації державної влади в системах управління. Розроблено комплекс дослідницьких гіпотез, що формують науковий обшир предметної сфери дослідження ІПРДВ. Базова гіпотеза дисертації визначена у такому форматі: реалізація державної влади є результативною за умови функціонування інститутів держави на основі інституціональної парадигми, яка інтегрує взаємодоповнювані формальні та неформальні інститути, забезпечує ефективність, прозорість і стійкість у системі публічного управління на основі діяльності інститутів держави, забезпечує суб'єктність органів державної влади, їх легітимність та здатність до реформування. Представлено дослідницькі моделі формалізації ІПРДВ з позицій аналізу як формальних, так і неформальних інститутів: структурну модель реалізації державної влади, ендодинамічну модель впливу інституціональної парадигми реалізації державної влади на економічну систему національної держави (ЕД-модель), інституціонально-конвергентну модель соціодинаміки державної влади, модель дизайну інституціонального функціонування державної влади (юридичний підхід). Ідентифіковано поняття легітимності у публічному управлінні з виокремленням правової, соціальної та процедурної складових як практичного інструменту забезпечення стабільності та ефективності держави. На цій основі представлено модель організації системи органів державної влади як середовище конституювання ІПРДВ. Розроблено модель організації системи органів державної влади як середовище конституювання ІПРДВ в умовах протидії збройній агресії РФ проти України. Досліджено адаптивність інститутів у контексті правового режиму воєнного стану, конституційних реформ, виконання критеріїв членства у європейських структурах.

Визначено, що інституціональне забезпечення реалізації державної влади (як іманентно властива характеристика парадигми) є комплексом правових, політичних, економічних, організаційних, культурних і соціальних механізмів,

які створюють умови для належного виконання функцій держави. У межах загальної концепції ІПРДВ обґрунтовано впровадження авторського підходу до інституціонального дизайну як інтегрованого процесу створення, адаптації та вдосконалення державних інститутів, їх структур, функцій і механізмів взаємодії, що поєднує теоретичні засади, практичні підходи та міждисциплінарні методи з метою забезпечення ефективного управління, стабільності та розвитку суспільства. Авторський підхід до інституціонального дизайну базується на моделі адаптивного інституціонального дизайну, заснованого на підзвітності, ATA-ID (англ. Adaptive Transparent Accountability – based Institutional Design).

У другому розділі – «Методологічні засади дослідження особливостей реалізації державної влади в умовах інституціональних альтерацій» – запропоновано концептуалізацію інституціональної парадигми реалізації державної влади як дослідницької стратегії. Розроблено методологічний підхід до аналізу інституціональних змін, який базується на синергетичній методиці, що дозволяє прогнозувати наслідки трансформацій та мінімізувати ризики дестабілізації системи державної влади. Розширена загальнонаукова концепція формальних інститутів у контексті реалізації державної влади.

Розроблена модель інституціональної парадигми реалізації державної влади з позицій аналізу формальних інститутів (на основі Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 рр.), а також модель інтерпретації інституціональної парадигми реалізації державної влади з позицій аналізу впливу неформальних інститутів. Здійснено оцінку впливу нормативно-правового регулювання на процеси трансформації державних інститутів та їх адаптацію до сучасних викликів. Розвинуто і детерміновано поняття інституціональних альтерацій як багатогранного процесу взаємопов'язаних змін в формальних та неформальних інститутах, що впливають на розподіл влади, ресурсів та можливостей в суспільстві, а також на взаємодію між суб'єктами (індивідами, групами, організаціями). У дослідженні вперше інституціональні альтерації розглядаються як «простір багатоваріантності», у межах якого система державної влади може самоорганізовуватися, трансформуватися та створювати нові механізми управління. На цій основі у роботі представлена методологія адаптивного підходу щодо аналізу особливостей адміністрування у межах ПРВС. Запропоновано новий теоретичний конструкт – кластер інституціональних альтерацій (англ. Institutional Alterations Cluster – IAC), який дозволяє системно аналізувати та впроваджувати зміни в державному управлінні. Визначено структурні компоненти IAC, що включають юридичний зміст, адміністративну адаптацію, формування діалогової взаємодії та покращення іміджу влади. Обґрунтовано механізми функціонування IAC в умовах кризових ситуацій та інституціональних трансформацій. Розроблено методологію оцінки ефективності IAC, його впливу на систему державного управління. IAC поєднує системність кластерного підходу з процесами глибоких змін інституціональної системи, що забезпечує функціональну синхронізацію реформ і довгострокову сталість управління незалежно від типів адміністративно-правових режимів. Наведено порівняльний аналіз категорій і

понять у сфері інституціональних альтерацій на основі вітчизняної та зарубіжної теорій інституціоналізму.

Розроблено інноваційну модель інституціональної синергії та інновацій, ISIM (англ. Institutional Synergy and Innovation Model), що поєднує синергетичний ефект взаємодії державних інститутів та впровадження інновацій у державному управлінні, визначено ключові компоненти моделі та механізми їх взаємодії, обґрунтовано роль інновацій як рушія інституціонального розвитку, доведено практичну цінність моделі для реформування системи державного управління. Факторами кластеризації інституціональних інтеракцій визначено: функціональну однорідність – охарактеризовано інститути, які виконують подібні функції (функціонально наближені центральні органи виконавчої влади, що формують єдиний кластер); рівень кластеризації – охарактеризовано інститути (державні і громадські), діяльність яких вирішує проблеми у певній суспільній сфері (органи влади, громадські об'єднання, міжнародні партнери); нормативне поле кластеризації – охарактеризоване регулювання інституціональної діяльності на основі норм права за однією спеціалізацією, детермінована вертикальна та горизонтальна структура-основа кластеризації. Актуалізована мережа координації інформаційно-комунікаційної платформи кластера як система обміну інформацією, яка забезпечує інтеграцію дій усіх суб'єктів і підконтрольність процесів, при цьому координація реалізується через digital-рішення та регулярні консультаційні цифрові платформи. Визначено механізми забезпечення інституціональної стабільності в умовах воєнного стану, сформована методологія адаптивного підходу щодо аналізу особливостей адміністрування в складних адміністративних системах у межах ПРВС. Уточнено методологію дослідження цифрової трансформації в системі державної влади, запропоновано індикатори ефективності цифрової трансформації, що включає аналіз впливу цифрових технологій на традиційні механізми реалізації державної влади.

Інституціональні реформи у контексті ІПРДВ визначено як комплекс змін у структурі, функціях, принципах і механізмах реалізації державної влади, спрямованих на оптимізацію системи державного управління, підвищення її прозорості, підзвітності та адаптивності до сучасних викликів. Обґрунтовано сутність інституціональних реформ, алгоритм їх реалізації та головні компоненти, обґрунтовано вплив зовнішніх чинників на успішність реформ.

У третьому розділі – «Концептуалізація інституціональної парадигми реалізації державної влади в умовах правового режиму воєнного стану» - проаналізовано адміністративно-організаційні напрями реалізації державної влади в особливих умовах ПРВС, визначено особливості реалізації конституційних норм регулювання діяльності інститутів державної влади в умовах формування і реалізації воєнно-адміністративної моделі врядування, MAGM (англ. Martial administrative governance model) як складової ІПРДВ, що поєднує ключові концепти, які відповідають як військовій теорії, так і сучасному підходу до державного управління. MAGM-концепція поєднує в собі принципи військового регулювання та адміністративного управління для забезпечення

ефективного керівництва, особливо в умовах кризових ситуацій, надзвичайного стану або воєнного часу. Ця модель ґрунтується на використанні централізованої мілітарної ієрархії механізму реалізації державної влади разом із систематичним і нормативним підходом адміністративного управління для досягнення стабільності, ефективності й оперативності.

Обґрунтовано дослідження особливої компоненти ІПРДВ – резильєнтної інституціональної парадигми реалізації державної влади (р-ІПРДВ), розроблена дескриптивна модель 4С-формату інституціонального поля для р-ІПРДВ, виокремлені головні компоненти такої моделі: перший рівень – принципи правової держави забезпечують легітимність і стійкість державних інститутів. Другий рівень моделі складається з державноуправлінських принципів, які забезпечують функціональність та ефективність управлінських процесів. Охарактеризовані системоформуючі принципи супервентності, респонсивності, пропорційності. Запроваджене поняття «інституціональна характеристика системи реалізації державної влади».

Досліджено поняття «інституціональне регулювання», визначено історичні етапи становлення механізму інституціонального регулювання (2 історичних періоди, 10 етапів), а також на основі історичного аналізу показано ствердження в управлінській практиці нормативної теорії інституціоналізму, формалізовано публічноуправлінський зміст такої теорії, при цьому акцентовано увагу не лише на ролі норм, цінностей та правил у функціонуванні суспільних інститутів, а й на характеристиках інститутів державної влади, їх інституціональній спроможності як базовій характеристиці, запроваджено поняття «інституціональна норма», виокремлено види норм та їх характеристики, запропоновано концепт «резильєнтного нормативного інституціоналізму» (р-НІ). Авторська концепція ІПРДВ доповнена поняттями: «адаптивні альтерації», цифрова резильєнтність, пріоритет інклюзивності, наведено класифікацію аспектів резильєнтності державних інститутів, уточнено підходи до управління інституціональними системами.

Розроблено поняття інституціональної легітимності як поєднання соціального, правового, інституціонального та морального ствердження принципів законності, доцільності та належності функціонування інститутів державної влади, яка забезпечує їх здатність ефективно виконувати власні повноваження, здобувати довіру громадян і зберігати підтримку суспільства, що відображає рівень громадського сприйняття і доцільності існування наявних державних інститутів, їх рішень та процедур з позицій відповідності суспільним очікуванням, демократичним принципам і нормативно-ціннісним уявленням, й на цій основі запропоновано структуру легітимного інституціонального управління під час державних і безпекових криз – нормативну інституціональну структуру суверенітету – NISF (англ. Normative Institutional Sovereignty Framework), що включає три головні компоненти: нормативність, яка забезпечує системну легітимність; інституціональну сталість, яка гарантує дотримання правил та процедур навіть під тиском криз; і пріоритет збереження державності та суверенітету в умовах протидії збройній агресії.

У четвертому розділі «Формування інституціональної парадигми реалізації державної влади як напрям державотворення в Україні в умовах війни та післявоєнного відновлення» проаналізовано особливості та тенденції сучасного державотворення в Україні. Актуалізоване завдання розробки і реалізації феномену інституціональних платформ як інструменту забезпечення державного суверенітету, легітимності та адаптивності, представлена структурна схема функціонування інституціональних платформ. Головними компонентами інституціональної платформи визначено політичний, економічний, соціальний, безпековий, інституційно-адаптивний і цифровий компоненти. Акцентовано на двох історичних концептах розвитку сучасного державотворення – «історія має значення» («history matters») та феномен «шляху залежності» («path dependence»).

Відповідно до сучасного наукового тренду формалізації суспільного контексту інституціонального розвитку запропоновано виокремити концепт «шлях ствердження» («path assertion»). Використання поняття «path assertion» в сучасній політичній та управлінській науці здійснено у дискурсі аналізу суверенного розвитку держави. Актуальність «path assertion» обумовлена тим, що на сучасному етапі державотворення не сформовано організаційного концепту інституціональних реформ, й це визначально обумовило їх неефективність. Концепт «path assertion» є системним підходом до забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави в межах безпекового простору, базується на інтеграції головних компонент, які формують стійку, адаптивну та ефективну систему державної влади; пропонує новий спосіб організації державного управління, орієнтований на довгострокову стабільність, економічне зростання та ефективне реагування на виклики сучасного світу. У дисертації визначено обмежувальні чинники реалізації «path assertion» та механізми їх мінімізації, визначено роль цифрової держави в межах концепту «path assertion». Наведена дескриптивна модель державотворення на основі «path assertion». Доведено, що реалізація концепту «path assertion» потребує суспільної адаптації напрямів державотворення сучасних національних держав за такими напрямками: розвиток концепції «path assertion» в умовах кризи державотворення до реальної суверенності і незалежності; активна роль народу (носія суверенітету) та державних інститутів; стратегічна адаптація управлінських рішень; право на суверенітет і самовизначення не лише визнається, а й активно відстоюється (як всередині країни, так і на міжнародній арені); утвердження суверенітету – це історичний та політичний процес, який включає боротьбу за національну пам'ять, трансформацію суспільних структур. Обґрунтовано напрями трансформації сучасних концептів державотворення в контексті «path assertion», з цією метою здійснено формалізацію феномену інституціональних парадоксів.

Встановлено, що інституціональні парадокси виникають на основі конфлікту інтересів у межах вертикальних або горизонтальних зв'язків між суб'єктами державного управління, а також через надмірне навантаження на певний рівень ієрархії в умовах глобальних викликів. Доведено, що парадокси не повинні сприйматися як кризи чи недоліки системи, натомість вони є маркером

адаптації державних інститутів до нових реалій. У дисертації запропоновано визначити поняття «сучасні феномени інституціональних парадоксів», якими є: по-перше, феномен критичної маси (критичного впливу) інституціональних парадоксів; по-друге, феномен негативної циклічності інституціональних реформ (інституціональна деградація); по-третє, феномен інституціональної деформації. Розроблено поняття інституціональної та неінституціональної процедури, уточнено поняття інституціоналізації як системного процесу.

За результатами проведеного дослідження запропоновано комплексну дослідницьку платформу – «тріада інституціональних парадоксів» як комплексне явище в системі публічного управління, що відображає фундаментальні протиріччя у процесах інституціональних реформ: парадокс інституціональної трансформації; парадокс інституціональної легітимності; парадокс інституціональної наступності. На цій основі сформовано аксіому інституціональної рефлексії: в умовах інституціональних викликів та альтерацій раціонально побудована система державної влади формує системний процес самоаналізу, критичного переосмислення власних функцій, структур, нормативно-правових механізмів та інституціональних процедур з метою забезпечення їх відповідності суспільним потребам. Цей процес є не лише реакцією на зовнішні та внутрішні виклики, але й активним механізмом формування нових стратегій, спрямованих на забезпечення відповідності суспільним потребам сучасності. У контексті загального аналізу парадоксів запропоновано поняття «інституціональний імпакт».

Визначено, що інституціональною деформацією адміністративно-правового режиму виступає квазі-легітимність інститутів, що виникає в умовах інституціональної нестабільності, трансформації або кризи системи публічного управління, як наслідок інституціональної невизначеності сучасних трансформацій. На основі проведеного дослідження розроблено алгоритм впливу інституціональних парадоксів на систему публічного управління, доведено, що подолання інституціональних деформацій передбачає реінтеграцію феномену інституціонального порядку, яка дозволяє створити стабільне, прозоре та ефективне управління. У роботі розроблена і обґрунтована теоретична модель формалізації концепту «інституціональний порядок».

Детерміновано поняття інституціональних криз, здійснено класифікацію управлінських криз у межах методології ППРДВ в мирний період, а також в умовах ПРВС. Досліджено феномен «штучних інституціональних криз», виокремлено три альтернативні сценарії подолання криз в контексті ППРДВ: сценарій паралельної еволюції складових в системі державної влади; сценарій декомпозиції (руйнування структури) інститутів в системі публічного управління, фактично – створення умовних «рамки можливостей» шляхом руйнування старих структур для нового складного вибору структури системи публічного управління; сценарій постійної адаптації (еволюціонізм інститутів – створення динамічного середовища, де інститути здатні змінювати структуру).

У п'ятому розділі – «Формування інституціонально спроможної держави в умовах глобальних викликів: сучасні управлінські концепти» –

проаналізовано трансформацію інституціонального змісту реформ в Україні в контексті інституціональної спроможності (феномен «інституціонально спроможної держави»), розроблено авторську концепцію інституціональної взаємодії. У дисертації розроблені нові підходи до формування сучасної моделі детермінації поняття «суверенітет» на рівні національної держави як інституціональної платформи реалізації концепту «path assertion» на основі аналізу інституціональних криз – кризи глобалізації, кризи мультикультуралізму, кризи ідентичності. На основі національного досвіду та досвіду ЄС сформовано сучасну модель суверенітету («суверенітет 3.0»), запропоновано формат реалізації інституціональної парадигми інтеграційного процесу. На засадах аналізу моделі «суверенітету 3.0» встановлено, що у межах ІПРДВ мова йде: 1) про інституціонально-цифрову модернізацію – при цьому форма держави перестає обмежуватися класичною територіальною та правовою системою, інтегруючи кіберпростір і цифровий суверенітет як рівноцінні елементи; 2) про адаптацію до глобалізації – еволюцію форми держави через повноцінну інтеграцію національних пріоритетів із глобальними процесами (економічними, інформаційними, правовими); а також 3) про динамічний суверенітет – як відповідь на внутрішні і зовнішні виклики через ефективне використання SMART-технологій і громадських ресурсів. Проаналізовано взаємозв'язки принципів і засад суверенітету ЄС та країн-членів ЄС, засади легітимності суверенітету ЄС та країн-членів ЄС. На основі досвіду країн-членів ЄС обґрунтовано теоретична модель національного державотворення у форматі «path assertion», узагальнено досвід європейських країн, основний блок порівняльного аналізу зосереджений на Великій Британії (UK). Проаналізовано нормативно-правові акти Великої Британії (UK) щодо закріплення поняття «суверенітет» у розвиток концепції «path assertion», охарактеризовано поняття: суверенітет як еволюційна конструкція; суверенітет як адаптивна система; суверенітет як прагматичне ствердження. Наведена уточнена концептуалізація понять інституціональної парадигми реалізації державної влади.

Розроблено авторське трактування поняття «інституціональна матриця» (ІМ) як концептуальної системи понять, у межах якої визначено і охарактеризовано вплив формальних та неформальних інститутів на економічні, суспільні та політичні процеси, їх регулювання та створення передумов для сталого розвитку, що є комплексним підходом до аналізу та планування інституціональних змін, оскільки враховує як функціональні, так і структурні взаємозв'язки в межах усієї державної системи. Виокремлено поняття: структурної матриці, що описує базову організацію інститутів; функціональної матриці, що відображає роль і функції кожного інституту в загальній системі; процесуальної матриці, що фіксує порядок взаємодії між інститутами, зокрема в контексті інституціональних альтерацій, наведено аналіз методологічних компонент матричного підходу при розробці ІПРДВ. Детерміновано функціональний зміст ІМ, доведено, що запровадження методології інституціональної матриці як елементу ІПРДВ: по-перше, гарантує легітимізацію заходів воєнного стану; по-друге, пріоритезує регулятивні функції

органів державної влади. Здійснено формалізацію побудови інституціональної матриці (державноуправлінський контекст), вказано на структурні виміри ІМ, наведено структуру інституціональної матриці як складової ІПРДВ, вказано на доцільність критеріального аналізу побудови матриці на основі поняття «інституціональні цінності». Уточнено, що роль інституціонального дизайну у межах матричного підходу полягає в акцентованому застосуванні його як інструменту для систематизованого проектування, аналізу та моделювання структури державного управління, здатної ефективно функціонувати в умовах одночасного впливу різнополярних факторів і системних суперечностей. Сформовано інституціональну матрицю головних компонент суверенної держави на основі методології «path assertion». Побудовано дескриптивну модель методологічного забезпечення ІПРДВ на основі інституціональної матриці (операційний підхід). Детерміновано поняття історичної інституціональної матриці на основі аналізу досвіду Великої Британії, й доведено, що очевидну інституціональну пастку у взаємодії формальних і неформальних інститутів вирішує феномен інституціональної конвергентності як процес зближення функцій, структур або принципів роботи різних інститутів у межах однієї системи або між різними державними системами. Наголошено на феномені Scrutiny в інституціональному полі Великої Британії як форми інституціональної взаємодії, яка реалізується через системні механізми та регламентовані процедури для аналізу й оцінки діяльності виконавчої влади.

У дисертації визначено поняття інституціональних імперативів суспільного розвитку як основи формування ІПРДВ, запроваджене ранжування інституціональних імперативів. Доведено, що з позицій теорії державного управління «інституціональний імператив» слід визначити як обов'язковий управлінський принцип або регулятивну вимогу, яка створює умови для функціонування та розвитку ефективної, стабільної й прозорої системи державного управління у соціально-правовому контексті. Охарактеризовано особливості поняття «інституціональний імператив» в суспільних науках, проаналізовано Стратегію реформування державного управління на 2022-2025 рр. у контексті визначення інституціональних імперативів.

Доведено, що результируючим фактором функціонування інституціональних матриць є інституціональна спроможність, що забезпечує можливість регулювати певний тип суспільних відносин в політичній системі або систему в цілому (у випадку держави) на основі нормативно-ціннісних засад (дотримання прав і свобод людини, реформування системи управління відповідно до європейських стандартів та європейських цінностей). На основі зазначеного підходу формалізовано поняття «інституційної спроможності» – прояву ІПРДВ, що враховує проблематику функціонування конкретних органів державної влади, установ та організацій, а також інтегрує механізми прогнозування та моделювання в системі органів державної влади. Застосування розробленої методики формалізації даних забезпечує проведення порівняльного аналізу, визначення динаміки інституціональних змін та вироблення управлінських рішень на основі кількісної оцінки параметрів спроможності. Обґрунтовано

необхідність використання інституціонального форсайту як інструменту прогнозування майбутніх змін в інституціональному середовищі, розробки превентивних заходів щодо адаптації системи публічного управління до цих змін.

Розроблена у дисертації Концепція інституціональної взаємодії є сучасним форматом інституціонально спроможної держави, що враховує специфіку функціонування державної влади в умовах воєнного стану, спрямована на адаптацію управлінських процесів до кризових умов, забезпечення стабільності та ефективності державного управління. Концепція впроваджена в діяльності органів державної влади, що відображено в довідках про впровадження.

У дисертації розроблено поняття інституціональної медіації як механізму узгодження інтересів, вирішення конфліктів та забезпечення взаємодії між різними інститутами державної влади, громадянського суспільства, бізнесу та міжнародними організаціями. Інституціональна медіація є частиною ІПРДВ, яка забезпечує баланс між стабільністю та адаптивністю державних інститутів, функціонує як механізм узгодження інституціональних імперативів (верховенство права, прозорість, соціальна згуртованість) із динамічними змінами в суспільстві, виступає інструментом вирішення інституціональних парадоксів, таких як баланс між автономністю інститутів і їхньою відповідальністю перед суспільством. Медіація допомагає уникнути деінституціоналізації шляхом встановлення довіри до державних інститутів, забезпечує безперервність державного управління в умовах криз та безпосередньо формує механізми стримувань і противаг.

На основі проведеного дослідження обґрунтовано поняття «інституціональна екосистема» як сукупність взаємопов'язаних формальних і неформальних інститутів, що взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем, забезпечують реалізацію державної влади в системі публічного управління. Розкрито структуру та функції інституціональної екосистеми, визначено її роль у забезпеченні стійкості та адаптивності державного управління. У межах ІПРДВ інституціональна екосистема виконує роль практичного інструменту реалізації принципів, ідей та процесів, властивих сучасному державному управлінню.

ВИСНОВКИ

У дисертації вирішено наукову проблему формування інституціональної парадигми реалізації державної влади в системі публічного управління (побудова парадигмального підґрунтя, інтеграція формальних і неформальних інститутів, реагування на структурні та управлінські виклики), а також практичних питань (оцінка інституціональної спроможності органів влади та системи влади загалом, адаптація до викликів цифровізації та глобальних трансформацій), що дозволило створити цілісну систему теоретичного підґрунтя і практичних інструментів для більш ефективного і стабільного функціонування системи публічного управління.

Наукові результати дослідження свідчать про досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження, що надало змогу сформулювати комплекс висновків і рекомендацій, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

1. Систематизовано теоретико-методологічні підходи до розуміння інституціональної парадигми реалізації державної влади в системі публічного управління як концептуальної основи державної влади, яка визначає принципи, механізми та підходи до здійснення влади через формальні та неформальні інститути, спрямовані на забезпечення легітимності, ефективності та адаптивності системи публічного управління. Визначено концептуальні засади ІПРДВ, доведено, що така парадигма базується на взаємодії регулятивного, нормативного та комунікативного рівнів інституціональної взаємодії. ІПРДВ визначена як комплексна теоретико-методологічна система, що інтегрує принципи, механізми та інструменти здійснення владних повноважень, яка базується на класичному, трансформаційному, ціннісно-соціальному, технологічному, партисипативному, гуманізаційно-легітимаційному та ризик-орієнтованому підходах, що забезпечує приведення управлінських процесів у відповідність до регулятивних рамок і нормативних процедур, дозволяє не лише виявляти інституціональну дискретність, а й розробляти ефективні організаційно-правові механізми її подолання. Розроблено комплекс дослідницьких гіпотез, що формують науковий обшир предмету дисертаційної роботи, уточнено структурно-функціональний зміст інституціональної детермінації державної влади в системі публічного управління (на основі структурної моделі реалізації державної влади).

2. Розвинуто методологію інституціональних альтерацій в публічному управлінні, розроблено модель кластеру інституціональних альтерацій (ІАС) як новітньої детермінанти методологічного забезпечення інституціонального підходу для аналізу складних систем управління. У розвиток моделі ІАС у дисертації розроблена концепція ISIM (Institutional Synergy and Innovation Model), що представляє собою комплексну методологічну основу для проведення інституціональних реформ, і базується на принципах синергії та інноваційності, створенні цілісної моделі, яка поєднує традиційні принципи нормативності із сучасними викликами цифрової епохи.

Сформовано та охарактеризовано функціональний зміст наукової платформи «Реалізація державної влади» (синтез економічної, політологічної, юридичної наук і науки державного управління). На цій основі розроблено дескриптивну модель інституціоналізації влади як платформи ІПРДВ, визначено і охарактеризовано структуру категорій ІПРДВ (критерії детермінації) з позицій науки державного управління: перший рівень інституціоналізації (платформа інституціоналізації влади) – державна влада, державотворення, демократичне врядування, державний суверенітет, конституційний лад, національні інтереси, правова держава; другий рівень (структурна основа інституціоналізації) – державні інститути, державний апарат, державні послуги, державний контроль, система стримувань і противаг, прозорість влади; третій рівень (формалізація механізму інституціонального регулювання) – політико-адміністративна

система, цифровізація та електронне врядування, державна служба, державні процедури, державно-приватне партнерство тощо.

3. Охарактеризовано особливості нормативно-правового забезпечення реалізації державної влади на основі інституціонального підходу. Особливу увагу зосереджено на нормативній теорії інституціоналізму (normative institutionalism, NI), формалізовано публічноуправлінський зміст такої теорії, при цьому акцентовано увагу не лише на ролі норм, цінностей та правил у функціонуванні суспільних інститутів, а й на внутрішніх характеристиках інститутів державної влади, їх інституціональній спроможності як базовій характеристиці. У широкому розумінні «інституціональні норми» повинні мати внутрішній (моральний або соціальний) характер і впливати на вибір дій суб'єктів управління. На основі узагальнення праць провідних зарубіжних науковців і власних досліджень доведено, що нормативний інституціоналізм розкриває зміст процесу реалізації державної влади, особливості формування інститутами нормативно-ціннісної основи для прийняття рішень і взаємодії у публічному управлінні, адже інститути не лише діють як комплекс правил чи механізмів примусу, а й визначають «норми належного», які закріплюють легітимність і відповідність поведінки учасників управлінських процесів суспільним очікуванням. Це особливо важливо в контексті публічного сектора, де процеси легітимізації є ключовими для забезпечення довіри суспільства до влади. Нормативний інституціоналізм пропонує унікальний підхід до аналізу трансформаційних процесів у публічному управлінні, акцентуючи на соціалізації працівників, впровадженні етичних принципів та адаптації традиційних цінностей до сучасних викликів, таких як прозорість, підзвітність і відповідальність у державному управлінні.

На основі аналізу організації системи органів державної влади як середовища конституювання ІПРДВ в умовах ПРВС сформовано особливий формат актуалізації нормативного інституціоналізму (резильєнтний нормативний інституціоналізм, р-НІ), запропоновано моделі реалізації державної влади: модель мобілізаційної централізації та модель децентралізованої інтеграції. У розвиток такого підходу обґрунтована дослідницька платформа «р-ІПРДВ», розроблена функціональна модель 4С-формату інституціонального поля, концептуалізовано обґрунтування легітимної інституціональної структури управління під час державних і безпекових криз.

4. Визначено пріоритетність інституціонального підходу в загальній методології управлінської діяльності та обґрунтовано його визначальну роль в умовах трансформації конституційно-правових засад державного управління на основі нових інституціональних практик, які відповідають сучасним викликам, але зберігають при цьому базові принципи державного устрою. На цій основі сформовано дослідницьку концепцію формалізації ІПРДВ з позицій аналізу формальних інститутів на основі інституціональної верифікації положень Стратегії реформування державного управління на 2022-2025 рр. Інституціональну верифікацію детерміновано як процес системної,

правомірної та цілеспрямованої перевірки відповідності функціонування державних інститутів, їх структур, механізмів і процедур встановленим нормативно-правовим засадам, стратегічним цілям державного управління та суспільним запитам, і спрямовану на оцінку здатності інститутів забезпечувати ефективну реалізацію державної влади, адаптацію до внутрішніх і зовнішніх викликів, а також дотримання базових принципів правової держави, стабільності та демократичних цінностей. На цій основі розроблено ендодинамічну модель впливу інституціональної парадигми реалізації державної влади (ЕД-модель, з позицій економічної науки), інституціонально-конвергентну модель соціодинаміки державної влади (як елемент ІПРДВ, з позицій соціології), модель інституціонального функціонування системи державної влади на основі ІПРДВ (юридичний підхід).

Встановлено, що інституціональний підхід забезпечує системний аналіз функціонування державної влади, розглядаючи її як комплекс формальних і неформальних інститутів, що взаємодіють у межах єдиної управлінської системи. Це дозволяє виявляти ключові елементи інституціональної структури державної влади та їх взаємозв'язки, формувати чіткі межі повноважень і процедур, що мінімізує дублювання функцій і управлінські конфлікти; забезпечувати узгодженість між рівнями державної влади. Розроблено поняття інтероперабельності системи державної влади як здатність органів державної влади, установ і організацій, на основі сучасних інформаційних систем ефективно співпрацювати, обмінюватися даними, інформацією та координувати свої дії для досягнення спільних цілей.

В умовах трансформації конституційно-правових засад державного управління інституціональний підхід дозволяє: оцінювати вплив інституціональних альтерацій (зміни у функціях, структурі та механізмах взаємодії інститутів) на стабільність і ефективність державної влади, розробляти механізми адаптації інститутів до кризових умов, таких як воєнний стан, енергетична криза чи глобальні виклики, забезпечувати баланс між стабільністю та інновацією, акцентувати увагу на забезпеченні легітимності державної влади шляхом впровадження цифрових технологій для підвищення прозорості та ефективності влади (електронна послуга, електронний портал, електронне урядування, електронний цифровий підпис тощо).

5. Здійснено розробку і розвиток концептуальних ідей, понять і категорій науки державного управління, що відтворюють зміст інституціональної парадигми реалізації державної влади, та наведено низку науково-методологічних напрацювань, які дозволяють поглибити розуміння цієї парадигми та сприяти її практичній реалізації, ключовими з яких виступають: «інституціональна верифікація», «інституціональні альтерації», «інституціональний дизайн», «інституціональна комплементарність», «інституціональна легітимність», «інституціональні матриці», «інституціональні імперативи», «інституціональна платформа», «інституціональний порядок», «інституціональна спроможність», «тріада інституціональних парадоксів» тощо. Розвинуто методологічні підходи, такі

як нормативний інституціоналізм, новий інституціоналізм; запропоновано концепт «шлях ствердження» («path assertion»), модель інституціонального дизайну, інституціональної матриці, кластеру інституціональних альтерацій, інституціональної медіації тощо. Розроблено інструментарій оцінки інституціональної спроможності, включаючи інтегрований індекс. Методологічна цінність дослідження полягає в комплексному підході, який інтегрує економіку, політологію, право і державне управління, створюючи міждисциплінарну основу для розуміння інституціональних процесів.

6. Охарактеризовано поняття інституціональної спроможності органів державної влади, яка враховує характеристики управлінських інститутів, іманентно властиві сучасній системі публічного управління. Даний аспект інституціональних параметрів має першочергове значення для визначення регулятивних можливостей інститутів та функціональних особливостей інституцій. Інституціональну спроможність запропоновано визначити як здатність інститутів державної влади регулювати певний тип суспільно-політичних відносин, ефективно виконувати свої функції, адаптуватися до змін середовища, взаємодіяти з іншими інститутами та забезпечувати стабільність і розвиток суспільства на основі нормативно-ціннісних засад (дотримання прав і свобод людини, реформування системи управління за європейськими стандартами та інші). При цьому інституціональна спроможність детермінована комплексною характеристикою здатності інститутів ефективно виконувати конституційно закріплені функції із застосуванням наявних механізмів, процедур та практик, що включає ключові внутрішні характеристики: операційну ефективність, фінансову ефективність, технологічну інноваційність, структурно-організаційну складову (наявність необхідних повноважень, ресурсів та інструментів); адаптивну складову (спроможність пристосовуватися до змін середовища та викликів); інтеграційну складову (здатність взаємодіяти з іншими інституціями та системами).

У дисертації формалізовано поняття «інституціональний framework» (I.F.), не лише як концептуальну та організаційно-функціональну структуру, а перш за все, як динамічний інструмент, що визначає правила, механізми та принципи взаємодії між інститутами, суб'єктами та процесами, спрямований на досягнення та підтримку високого рівня інституціональної спроможності. I.F. забезпечує інтеграцію формальних і неформальних норм, процедур і механізмів, орієнтованих не лише на досягнення стратегічних цілей, таких як ефективність, легітимність, адаптивність і стійкість, але й на постійний розвиток потенціалу інститутів. Як елемент I.F. інституційна спроможність залежить від інституціональних рамок, норм та механізмів, що функціонують на макрорівні суспільних процесів, виступає проявом ІПРДВ і визначена як здатність конкретної інституційної структури (органу влади, установи, організації) виконувати покладені на неї функції (що можуть представляти собою перелік завдань, які виокремлюються для якомога більш комплексного виконання функцій організації), спираючись на необхідне ресурсне забезпечення. Для реалізації як інституціональної, так і інституційної спроможності необхідно

враховувати чинники, що визначають особливості регулятивної та функціональної спроможності. До них слід віднести властивості самого інституціонального феномену: елементи внутрішньої структури державного інституту повинні корелювати між собою; такі структурні елементи мають бути проаналізовані на основі типології адміністративних систем; наднаціональні структури управління здійснюють трансформаційний вплив через механізми зовнішньої інтеграції на основі правових норм.

Запропоновано інноваційну методологію оцінювання інституціональної спроможності системи публічного управління, яка базується на аналізі якісних та кількісних показників ефективності функціонування державних інститутів. Практична складова спроможності передбачає наявність інтегрованої системи показників, яка включає як кількісні індикатори (продуктивність, ефективність використання ресурсів, швидкість надання державних послуг), так і якісні характеристики (рівень довіри суспільства, відповідність управлінських стратегій суспільним потребам, дотримання принципів належного врядування).

7. Розроблено концепцію інституціонального дизайну у публічному управлінні (АТА-ID), яка включає механізми трансформації державних інститутів, побудовані на принципах респонсивності, супервентності та транспарентності. Представлена у роботі модель АТА-ID включає структурні принципи (цільовий інституціональний дизайн, гібридна структура, інституціональна взаємодія). Сутність інституціонального дизайну полягає в науково обґрунтованому процесі розробки, аналізу, впровадження та вдосконалення інституціональної архітектури, спрямованої на створення ефективних механізмів регулювання відносин між суб'єктами в межах суспільства чи певної системи управління. Основою АТА-ID є міждисциплінарний підхід, що охоплює структурну, нормативну, культурну та функціональну складові інституціонального середовища. Модель АТА-ID має функціонал як дескриптивної, так і проектної моделі. Доведено, що інституціональний дизайн може застосовуватися для вирішення комплексних управлінських завдань гармонізації суспільних, економічних і політичних цілей національного розвитку, а також на основі застосування принципів респонсивності, супервентності, транспарентності.

8. Розкрито сутність теоретико-методологічного підходу щодо мінімізації залежності від попереднього інституціонального алгоритму (феномен «path dependence») в системі публічного управління як основну перешкоду для реалізації інституціональних змін (у тому числі – у форматі конституційних реформ) в Україні, оскільки наявні формальні структури, правила та практики відтворюють усталені консервативні підходи навіть в умовах нових викликів в державноуправлінській діяльності. Це створює ситуацію, коли суспільні інститути, які потребують трансформації, самі стають джерелом опору змінам, що вимагає особливих адміністративних методів і підходів для подолання інституціональної інерції. Доведено, що методологічна складність дослідження інституціональних реформ полягає у необхідності інтеграції різних теоретичних підходів та емпіричних методів аналізу, потребує розвитку інструментарію

оцінки ефективності інституціональних змін, включно з розробкою системи індикаторів та критеріїв успішності реформ. Наголошено, що важливим аспектом розробки ІПРДВ виступає врахування феномену «path dependence» та інституціональної інерції при проектуванні та реалізації інституціональних реформ.

Запропоновано концептуальну модель мінімізації впливу «path dependence», яка включає такі основні компоненти: перегляд нормативно-організаційної бази, стимулювання інновацій у процесах прийняття рішень, розвиток адаптивних управлінських інструментів. На цій основі детерміновано авторський підхід до поняття інституціональної матриці, яка визначена як системна основа публічного управління, що складається з формальних (закони, інститути) та неформальних (культура, норми, цінності) складових, які взаємодіють між собою, забезпечує стабільність й одночасно – управління змінами, реалізує дуалізм збереження традицій та впровадження інновацій.

Визначені чинники розвитку механізмів проактивного формування управлінських рішень для подолання інституціональної інерції на основі авторського концепту «path assertion». Такий концепт виступає методологічною платформою для досліджень інституціонального феномену суспільного розвитку в умовах ствердження національного суверенітету. Розроблений у межах дисертаційного дослідження концепт «path assertion», на відміну від класичних концептів суверенітету, орієнтується на підхід, за яким держава активно декларує свої права, інтереси й управлінські пріоритети, використовує власні ресурси та можливості для збереження і трансформації свого статусу в глобальному контексті. Концепт «path assertion» з позицій науки державного управління передбачає прогресивне ствердження як активне використання інструментів впливу для захисту і забезпечення державного суверенітету в умовах зовнішньої агресії. Концепт «path assertion» є системним підходом до імперативу суверенітету та територіальної цілісності держави в межах безпекового простору, базується на інтеграції головних компонент, які формують стійку, адаптивну та ефективну систему державної влади; пропонує новий спосіб організації державного управління, орієнтований на довгострокову стабільність, економічне зростання та ефективне реагування на виклики сучасного світу.

9. Досліджено особливості європейського досвіду формування інституціональних стандартів публічного управління у форматі виявлення сучасних тенденцій реалізації державної влади на основі концепту суверенітету. Виокремлено три напрями інституціональних криз, які впливають на сутність сучасної детермінації поняття «суверенітет держави» – криза глобалізації, криза мультикультуралізму, криза ідентичності. Формалізована сучасна модель детермінації поняття «суверенітет» на рівні національної держави; визначена сутність інституціональної парадигми «суверенітету 3.0» як нової інституціональної парадигми на основі еволюції підходів до державного суверенітету, яка відображає зміни в структурі, організації влади, методах її здійснення та механізмах зворотного зв'язку із суспільством.

Представлена у роботі теоретична модель державотворення у форматі «path assertion» концептуалізована на основі досвіду реалізації державної влади у Великій Британії. Це дозволило визначити основні ознаки ствердження державного суверенітету в складних геополітичних умовах на основі наведених у дисертації інституціональних імперативів: 1) суверенітет як еволюційна конструкція; 2) суверенітет як адаптивна система; 3) суверенітет як прагматичне ствердження («assertion»).

На прикладі Великої Британії варто вказати на очевидні переваги формалізації інституціональних матриць на рівні національної держави на основі феномену інституціональної конвергентності. У межах аналізу досвіду Великої Британії охарактеризовано феномен Scrutiny як інституціональної форми (механізму) парламентського контролю, що реалізується через системні механізми та регламентовані процедури для нагляду, аналізу й оцінки діяльності виконавчої влади. Інституціональна сутність Scrutiny проявляється як у процедурних інструментах (звітність, дебати, аналіз політик), так і в нормотворчій діяльності (регламентування обов'язків виконавчої влади перед парламентом). Нормативно визначений феномен Scrutiny як форма інституціональної взаємодії вказує на особливі механізми реалізації ІПРДВ у Великій Британії через системні механізми та регламентовані процедури для нагляду, аналізу й оцінки діяльності виконавчої влади (для Brexit – механізм European Scrutiny Committee). Механізм Scrutiny виступає важливим елементом впровадження концепту «path assertion» у практику державного управління.

10. Розвинуті теоретико-методологічні засади наукового аналізу адміністративно-правових, історичних, організаційних, інформаційно-комунікативних, соціально-адаптивних засад державного управління з позицій ІПРДВ. З цих позицій визначено поняття інституціональної взаємодії як інтегративної системи формальних і неформальних зв'язків між інститутами державної влади, громадянського суспільства та локальними спільнотами, що: 1) базується на принципах легітимності, довіри та суверенітету; 2) реалізується через механізми координації, комунікації та взаємного контролю; 3) забезпечує адаптивність управлінської системи до зовнішніх викликів; 4) спрямована на підтримку інституціональної спроможності держави шляхом регулювання суспільних відносин у межах нормативно визначених процедур, формування єдиного інституціонального поля реалізації державної влади, забезпечення балансу між централізацією та децентралізацією управлінських процесів; 5) формує підтримку динамічної рівноваги між формальними структурами та неформальними практиками. Механізм забезпечення ефективної інституціональної взаємодії включає створення багатовимірної системи правил і норм, формування єдиного інституціонального середовища, забезпечення горизонтальних і вертикальних зв'язків між інститутами.

Розроблено поняття інституціональної медіації як системного механізму, який інтегрує процеси вирішення конфліктів, узгодження інтересів та підтримання стабільності в суспільстві шляхом посередництва між інститутами з метою формування стійкої взаємодії між державними органами, бізнесом,

громадянським суспільством та міжнародними організаціями на основі суб'єктності держави. Актуальність інституціональної медіації зростає в умовах глобалізаційних викликів, протидії збройній агресії, соціальної напруги та нестабільності управлінських систем. На цій основі запропоновано Концепцію інституціональної взаємодії в системі органів державної влади, яка впроваджується в діяльності органів державної влади. Концепція підкреслює важливість впливу міжнародних стандартів, економічних факторів і соціальних змін на формування інституціональної взаємодії, спрямована на створення демократичної, гнучкої та ефективної системи управління, яка забезпечує баланс між централізацією та децентралізацією, стабільністю та адаптивністю, а також між інтересами держави та громадянського суспільства. Таким чином, інституціональна взаємодія стає ключовим інструментом для побудови стійкої державної системи, здатної забезпечити реалізацію національних інтересів, захист суверенітету та розвиток демократичних процесів навіть у найскладніших умовах державотворення.

Обґрунтовано концептуальні засади цифрової трансформації інституціональної структури державного управління, що включає: архітектуру цифрових платформ взаємодії, механізми інтеграції штучного інтелекту в процеси прийняття управлінських рішень, систему забезпечення кібербезпеки державних інститутів. Сформовано комплексну систему забезпечення інституціональної безпеки в умовах цифрової трансформації, що включає: механізми протидії кіберзагрозам, систему управління ризиками при впровадженні інституціональних змін тощо. Розроблено поняття «інституціональна екосистема» як сукупність взаємопов'язаних формальних і неформальних інститутів, що взаємодіють між собою та із зовнішнім середовищем, забезпечують реалізацію державної влади в системі публічного управління. Розроблено структуру та функції інституціональної екосистеми, визначено її роль у забезпеченні стійкості та адаптивності системи державного управління.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

Монографії

1. Баштанник О.В. Політико-інституційна парадигма політичної науки: теоретико-методологічні основи. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2015. 240 с.

2. Баштанник О.В. (2023). Парадигмальні засади дослідження та функціонування політичних інститутів у контексті реалізації державної влади. In *Worldview explications of modernism and postmodernism* (pp. 1-24). Riga: Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-357-6-1>.

статті, опубліковані щонайменше у двох різних періодичних виданнях, включених до категорії «А» Переліку наукових фахових видань України, або у закордонних виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus

3. Voronina, Y., **Bashtannyk, O.**, Komarnytska, H., Saevich, R., & Paterukha,

N. (2023). Change Management and Implementation of Changes in the Field of Public Administration. *Economic Affairs (New Delhi)*, 68(04), 2207-2220 (**Scopus**). <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4.2023.29>.

Особистий внесок автора: проведено аналіз досвіду змінних парадигм з позицій економічного підходу, виявлено особливості реформи публічного управління.

4. Kryshchanovych, S., Syniuk, O., Yadukha, S., Blyznyiuk, A., **Bashtannyk, O.**, & Ravliuk, V. (2023). Determining strategic priorities for forming state policy to provide financial and economic security under martial law. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 6(53), 287–299 (**Scopus**). <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.53.2023.4237>.

Особистий внесок автора: проведено аналіз історичного досвіду державотворення та виявлено особливості реформи публічного управління на етапах державотворення.

5. Sydorchuk, O., Bobrovska, O., Pasichnyi, R., **Bashtannyk, O.**, Hordiichuk, O., & Kozak, I. (2024). The role and competences of local self-government in achieving the goals of sustainable development in the process of state participation and artificial intelligence as important tools. *AD Alta - journal of interdisciplinary research*, 14(01), XLI, 188-194 (**WoS** CC: **ESCI**). https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140141/papers/A_31.pdf. (<https://wos-journal.info/journalid/5403>).

Особистий внесок автора: проведено розробку інституціонального змісту участі держави в процесі управлінського впливу на формування цілей сталого розвитку.

6. Melnyk, O., Popov, M., **Bashtannyk, O.**, Lapychak, N., Kurnosenko, L., & Khavariivska, H. (2024). The production safety strategies for enhancing food quality through ecological imperatives in the context of national security. *International Journal of Design & Nature and Ecodynamics*, 19(3), 927-935 (**Scopus**). <https://doi.org/10.18280/ij dne.190322>.

Особистий внесок автора: проведено аналіз інституціональної спроможності держави вирішувати питання у сфері національної безпеки.

7. Zayats, D., Serohina, N., **Bashtannyk, O.**, Akimova, L., Akimov, O., & Mazalov, A. (2024). Economic Aspects of Public Administration and Local Government in the Context of Ensuring National Security. *Economic Affairs (New Delhi)*, 69(02), 979-988 (**Scopus**). <https://doi.org/10.46852/0424-2513.3.2024.23>.

Особистий внесок автора: проведено аналіз історичного досвіду державотворення та виявлено особливості реформи публічного управління на етапах державотворення.

8. **Bashtannyk, O.**, Bobrovska, O., Yefimenko, L., Fimyar, S., Brazhko, O., & Oliinyk, N. (2024). Public management of economic development under the conditions of martial law and the post-war period as a factor of economic security and sustainable development of Ukraine. *Edelweiss Applied Science and Technology*, 8(6), 1411–1420. (**Scopus**) <https://doi.org/10.55214/25768484.v8i6.2257>.

Особистий внесок автора: проведено аналіз особливостей формування

інституціональних засад публічного управління в умовах воєнного стану.

9. Zaporozhets T., Hornyk V., **Bashtannyk O.**, Pasichnyi R., & Putintsev A. (2023). Institutionalization of information policy in the digital space of post-war Ukraine. *AD Alta - journal of interdisciplinary research*, 13(02), XXXVIII, 16-23 (WoS CC: ESCI). https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130238/papers/A_02.pdf (<https://wos-journal.info/journalid/5403>).

Особистий внесок автора: охарактеризовано систему критеріїв інституціональної ефективності.

10. Bilyk, O., **Bashtannyk, O.**, Pasichnyi, R., Kalyayev, A., & Bobrovska O. (2023). Formation and implementation of mechanisms of electronic management of the regional education system. *AD Alta - journal of interdisciplinary research*, 13(02), XXXVIII, 6-15 (WoS CC: ESCI). https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130238/papers/A_01.pdf (<https://wos-journal.info/journalid/5403>).

Особистий внесок автора: проаналізовано парадигмальні засади формування основ цифрового менеджменту.

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України за науковою спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

11. Баштанник О.В. Інституціональна/інституційна спроможність інститутів політичної системи як аналітична категорія та функціональний аспект публічного управління. *Держава та регіони. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 2. С. 83-88. <https://doi.org/10.32840/1813-3401.2023.2.15>.

12. Баштанник О.В. Стратегія реформування державного управління як чинник підвищення спроможності держави. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 35. С. 77-81. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.35.14>.

13. Баштанник О.В. Становлення неоінституціональної парадигми реалізації державної влади в умовах трансформації національної системи управління. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Том 34 (73). № 3. С. 131-136. <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.3/20>.

14. Баштанник О.В. Концептуальні засади визначення феномену спроможності в сучасній методології державного управління. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 2. С. 10-18. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-2-2>.

15. Баштанник О.В. Виміри розбудови національної системи стійкості у контексті внутрішньо і зовнішньополітичних пріоритетів України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 36. С. 7-11. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.36.1>.

16. Баштанник О.В. Методологічні основи дослідження політичних

інститутів: історичний інституціоналізм та аналіз функціонування інститутів державної влади. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 4. С. 7-11. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.4.1>.

17. Баштанник О.В. Інституціональна парадигма реалізації державної влади: концептуалізація базових параметрів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Том 34 (73). № 4. С. 1-6. <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.4/01>.

18. Баштанник О.В. Спроможність держави як суб'єкта публічного управління в політичній системі України. *Вісник Національного університету цивільного захисту України : зб. наук. пр. Серія «Державне управління»*. 2023. Вип. 2 (19). С. 90-97. <https://doi.org/10.52363/2414-5866-2023-2-10>.

19. Баштанник О.В. Економічна безпека як складова інституційної спроможності та конкурентоспроможності держави. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2023. № 37. С. 100-105. <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.37.19>.

20. Баштанник О.В. Аспекти цілепокладання в контексті реалізації інституційних інтеракцій в системі державного управління. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. № 6. С. 11-17. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.1>.

21. Баштанник О.В. Координація інституційних інтеракцій в системі державного управління: особливості та основні чинники. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2023. № 4. С. 9-18. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2023-4-2>.

22. Баштанник О.В. Реалізація державної влади в системах управління на засадах респонсивності як умова демократичного врядування: інституціональний підхід. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 1. С. 17-24. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-1-3>.

23. Баштанник О.В. Управління змінами як основа стратегії реформування державного управління в контексті сталого розвитку та національної стійкості. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 1. С. 7-13. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.1.1>.

24. Баштанник О.В. Інституціональні імперативи системної розбудови національної стійкості держави. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 2. С. 7-13. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.2.1>.

25. Баштанник О.В. Інституційна криза як визначальний чинник трансформації управлінських відносин у політичній системі суспільства. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 2. С. 14-20. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-2>.

26. Бородін Є.І., Баштанник О.В. Дихотомія правових та політичних основ реалізації державної влади як феномен системи публічного управління. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2024. № 3. С. 7-13. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.3.1>.

Особистий внесок автора: *проведено аналіз сутності політичних основ реалізації державної влади.*

Статті, опубліковані у наукових періодичних виданнях інших держав із напрямку, з якого підготовлено дисертацію

27. Bashtannyk, O. (2024). Institutional capacity of the Ukrainian parliament in the conditions of modern security threats. *Academia Polonica (Periodyk Naukowy Akademii Polonijnej)*, 63(2), 119-128. (Polish scientific and professional electronic journals) <http://pnap.ap.edu.pl/index.php/pnap/article/view/1285/1229>.

28. Lukina T., Shevchenko S., Shulga N., Fast A., Pravosud O., **Bashtannyk O.** State educational policy for ensuring the quality of pedagogy: global trends and Ukrainian experience. *AD Alta journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11, Issue 1 : Spezial issue : 16. P. 38-44 (WoS CC: ESCI). https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110118/papers/A_07.pdf.

Особистий внесок автора: *проведено аналіз інституціональних засад державної освітньої політики.*

29. Bakhov I., Syniavska A., Sheliukh O., Ishchuk N., Terekhova L., **Bashtannyk O.** Recent trends in translators training in Ukraine and Europe. *AD Alta journal of interdisciplinary research*. 2021. Vol. 11, Issue 1, : Spezial issue: 16. P. 69-75 (WoS CC: ESCI). https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110118/papers/A_12.pdf.

Особистий внесок автора: *розроблено методологію порівняльного аналізу національного та зарубіжного досвіду реалізації галузевих програм.*

Наукові публікації, які додатково відображають наукові результати докторської дисертації

30. Баштанник О.В. Основні передумови трансформації та особливості подальшого розвитку дослідницької стратегії політико-інституційної парадигми політичної науки. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2015. № 2 (118). С. 111-118. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_2_23.

31. Баштанник О.В. Особливості інституціональної системи політики як структуруючої основи простору її реалізації. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2015. № 12/1 (128). С. 6-11. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12\(1\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_12(1)_3).

32. Баштанник О.В. Можливості і загрози організації політичного порядку в інституційному вимірі політичної системи. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2016. № 4 (132). С. 136-142. <https://doi.org/10.15421/1716091>.

33. Баштанник О.В. Національна держава в наднаціональному союзі: інституціональні структури, інституційні норми та глобальна ідентичність (приклад ЄС). *Науковий журнал «Politicus»*. 2017. № 1. С. 174-178. http://politicus.od.ua/1_2017/37.pdf.

34. Баштанник О.В. Новий інституціоналізм в політико-інституційній парадигмі: конкретизація змісту поняття та параметрів дослідницької стратегії. *Науковий журнал «Politicus»*. 2017. № 2. С. 52-56. <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/7643/1/Bashtannik.pdf>.

35. Баштанник О.В. Проблема викривлення комунікації в управлінських

відносинах та відтворення політичного порядку. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2018. Т. 21. № 7. С. 17-23. <https://doi.org/10.15421/171889>.

36. Баштанник О.В. Інституціоналізм раціонального вибору: теоретико-методологічні основи та українська політична наука. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2019. Т. 22. № 11. С. 37-46. <https://doi.org/10.15421/10.15421/171996>.

37. Баштанник О.В. Соціологічний інституціоналізм як напрям нового інституціоналізму політичної науки: методологія та її реалізація в українських політологічних дослідженнях. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2020. № 9-10. С. 5–14. <https://doi.org/10.15421/172080>.

38. Bashtannyk O. The effect of individual identity on social-political processes at the point of view of the new institutionalism political theory. *Науковий журнал «Регіональні студії»*. 2022. № 30. С. 40–44. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.30.6>.

39. Баштанник О.В. Функціонування інституту громадських рад у форматі дослідницької стратегії нового інституціоналізму політичної науки. *Науковий журнал «Регіональні студії»*. 2022. № 28. С. 40-46. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.7>.

40. Баштанник О.В. «Локальна і урбаністична політика» як навчальна дисципліна та напрям досліджень у сучасній українській політичній науці. *Науковий журнал «Регіональні студії»*. 2023. № 33. С. 7-14. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.33.1>.

41. Баштанник О.В., Горкава В.В. Феміністичний аналіз особливостей функціонування політичних інститутів: дослідження ролі жінок у політиці та в інституціях влади. *Політологічний вісник*. 2024. Вип. 92. С. 362-370. <https://doi.org/10.17721/2415-881x.2024.92.362-370>.

Особистий внесок автора: *проведено аналіз інституціональних засад функціонування політичних інститутів*.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації (апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях) за науковою спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління

42. Баштанник О.В. Інституційна спроможність у площині взаємодії громадянського суспільства та держави: формати проєктного дослідження. *Сімдесят восьмі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки* : матеріали міжнар. мультидисциплінарної наук. інтернет-конф., м. Львів, Україна – м. Ополе, Польща, 28-29.09. 2023 р. Львів. 2023. С. 120-122.

43. Баштанник О.В. Інституційна спроможність територіальної громади: аспект кадрового забезпечення. *Міжнародний форум «Безпечна, комфортна, спроможна, територіальна громада» – 2023* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 11-13.10. 2023 р. Дніпро. 2023. С. 217-219.

44. Баштанник О.В. Аналіз стратегічного виміру реформування державного управління як відповіді на виклики сьогодення в рамках досліджень з проблематики публічного управління. *Наука в епоху соціокультурних змін: реалії та перспективи* : матеріали I міжнар. наук.-практ. конф. студентів та

молодих вчених, м. Дніпро, 27 жовтня 2023 р. Дніпро. 2023. С. 18-21.

45. Баштанник О.В. Інституціональна парадигма реалізації державної влади в сучасних дослідженнях із публічного управління та адміністрування. *Національна безпека в умовах війни, післявоєнної відбудови та глобальних викликів XXI століття* : збірник тез доповідей Всеукраїнської наук.-практ конф., м. Житомир, 7-8 грудня 2023 р. Житомир. 2023. С. 21-23.

46. Баштанник О.В. Особливості інституційних інтеракцій у політичній системі сучасної України. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття* : матеріали VI міжнародної наук. конф., м. Черкаси, 8 грудня 2023 р. Вінниця. 2023. С. 50-52.

47. Баштанник О.В. Формування національної системи стійкості у контексті забезпечення національної безпеки України. *Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених* : матеріали IX Всеукраїнської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених, м. Одеса, 15 грудня 2023 р. Львів – Торунь (Україна - Польща). 2023. С. 19-22.

48. Баштанник О.В. Методологічні основи дослідження інституціональної спроможності політичних інститутів. *The process and dynamics of the scientific path* : collection of scientific papers of the V International Scientific and Theoretical Conference, Athens, Hellenic Republic, February 9, 2024. Vinnytsia. 2024. P. 23-24.

49. Баштанник О.В. Неоінституціональна парадигма реалізації державної влади: основи концептуалізації. *Технології та суспільство: взаємодія, вплив, трансформація* : матеріали I міжнар. наук. конф., м. Кременчук, 16 лютого 2024 р. Вінниця. 2024. С. 93-95.

50. Баштанник О.В. Інституційна стійкість як основа цілепокладання для реалізації інституційних інтеракцій в системі управління. *Політичні трансформації сучасного суспільства* : збірник матеріалів V Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Полтава, 22 лютого 2024 р. Полтава. 2024. С. 10-13.

51. Баштанник О.В. Децентралізація реалізації державної влади як реформа взаємовідносин інституцій виконавчої влади на місцевому рівні і органів місцевого самоврядування. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations* : collection of scientific papers of the V International Scientific and Theoretical Conference, Amsterdam, The Netherlands, February 23, 2024. Vinnytsia (Ukraine). 2024. P. 81-82.

52. Баштанник О.В. The features of maintenance for institutual capacity of the Verkhovna Rada of Ukraine in modern conditions. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique* : с avec des matériaux de la VI conférence scientifique et pratique internationale, Paris, République Française, Mars 1er, 2024. Vinnytsia (Ukraine). 2024. P. 85-88.

53. Баштанник О.В. Особливості реалізації державної влади інститутами управління в умовах воєнного стану. *Ways to reform public administration and management under martial law in Ukraine* : collection of scientific papers of the International scientific conference, Riga, Republic of Latvia, March 06-07. 2024. Riga (Republic of Latvia). 2024. P. 5-8.

54. Баштанник О.В. Особливості структурування координат інституційних інтеракцій в системі державного управління України. *Наукова весна : матеріали XIV міжнародної наук.-техн. конф. аспірантів та молодих вчених*, м. Дніпро, 27-29 березня 2024 р.). Дніпро. 2024. С. 258-259.

55. Баштанник О.В. Стратегічний вимір проектування розвитку інституційної взаємодії в системі управління. *Scientific forum: theory and practice of research : collection of scientific papers «SCIENTIA»with Proceedings of the V International Scientific and Theoretical Conference*, Valencia, Kingdom of Spain, April 5, 2024. Vinnytsia (Ukraine). 2024. P. 37-39.

56. Баштанник О.В. The concept of state capacity in modern scientific discourse of governing. *Перспективи розвитку суспільно-гуманітарних наук в умовах євроінтеграції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Біла Церква, 11-12 квітня 2024 р. Біла Церква. 2024. С. 51-54.

57. Баштанник О.В. Інституційна спроможність та конкурентоспроможність держави: аспект економічної безпеки. *World economy and civilizational progress amidst polystructural changes: economic-technological, resource, political-legal, security-social factors : collection of scientific papers of the International scientific conference*, Uzhhorod (Ukraine), April 16–17. 2024. Riga (Republic of Latvia). 2024. P. 191-194.

58. Баштанник О.В. Управління змінами як складова реформування державного управління в контексті забезпечення національної стійкості. *Управління інноваційним процесом в Україні: завдання під час війни та післявоєнної відбудови : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф.*, м. Львів, 16-17 травня 2024 р. Львів. 2024. С. 18-20.

59. Баштанник О.В. Інституційна спроможність політичних інститутів: методологічний інструментарій дослідження. *Політико-правові засади модернізації України: внутрішній та зовнішній виміри : матеріали XXV Всеукраїнської наук.-практ. конф.*, м. Харків, 04 червня 2024 р. Харків. 2024. С. 68-71.

60. Баштанник О.В. The content of the concept of capacity as a research problem in modern public administration. *Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід : матеріали IV міжнар. наук. конф.*, м. Луцьк, 07 червня 2024 р. Вінниця. 2024. С. 51-53.

61. Баштанник О.В. Інституціональна спроможність громадянського суспільства та особливості взаємодії з державою. *Чорноморські наукові студії : матеріали X Всеукраїнської мультидисциплінарної конф.*, м. Одеса, 17 травня 2024 р. Одеса. 2024. С. 225-228.

**Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації
(апробація матеріалів дисертації на наукових конференціях)**

62. Баштанник О.В. Концепція порядку в суспільно-політичних дослідженнях: інституціональний аспект. *Сучасні соціально-гуманітарні дискурси : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю*, м. Дніпро, 21 березня 2015 р. Дніпро. 2015. Ч. 1. С. 10–12.

63. Баштанник О.В. Структурування інституціональної системи політики в

теорії нового інституціоналізму політичної науки. *Суспільні науки сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 6-7 листопада 2015 р. Дніпро. 2015. С. 86–91.

64. Баштанник О.В. Вплив наднаціональних політичних інститутів ЄС на формування цивілізаційної ідентичності Європи. *Ідентичності та політичні інститути* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Ніжин, 27 квітня 2016 р. Ніжин. 2016. С. 17–20.

65. Баштанник О.В. Передумови інституціональної кризи у наднаціональному механізмі управління ЄС: економічний фактор. *Суспільні науки сьогодні: постулати минулого і сучасні теорії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 4-5 листопада 2016 р. Дніпро. 2016. С. 143–147.

66. Баштанник О.В. Інституціональні основи міжнародного співробітництва та теорія інституціоналізму політичної науки: приклад ЄС. *Актуальні тенденції розвитку суспільних наук в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 11-12 листопада 2016 р. Київ. 2016. С. 92–95.

67. Баштанник О.В. Регіональна інтеграція та національна ідентичність в Європі: внутрішні кордони суверенності інституціонального управління. *Сучасні тенденції в історії, соціології, політології та філософії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 22-23.09. 2017 р. Львів. 2017. С. 76–80.

68. Баштанник О.В. Психологічні концепції в теорії інституціоналізму: double bind як підґрунтя політичного порядку. «UChoice: 4P» Ukrainian Choice: Public Policy, Politics, Psychology : матеріали Всеукр. третьої міждисциплінарної наук.-практ. конф., м. Одеса, 6 жовтня 2017 р. Одеса. 2017. С. 11–15.

69. Баштанник О.В. Соціологічний інституціоналізм у політико-інституційній парадигмі політичної науки. Освіта і наука в умовах глобальних трансформацій : матеріали II Всеукр. наук. конф., м. Дніпро, 26-27 жовтня 2018 р. Дніпро. 2018. С. 9–11.

70. Баштанник О.В. Інституціоналізм раціонального вибору: пояснювальні можливості та методологічні обмеження. Розвиток суспільних наук в сучасних умовах: теорія, методологія, практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 18-19 жовтня 2019 р. Київ. 2019. С. 25–29.

71. Баштанник О.В. Соціологічний інституціоналізм в сучасних українських дослідженнях політики: аналіз міжнародних політичних процесів. *Актуальні філософські, політологічні та культурологічні проблеми розвитку людини і суспільства у динамічному та глобалізованому світі* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 9-10 жовтня 2020 р. Київ. 2020. С. 28–31.

72. Баштанник О.В. Історичний інституціоналізм у дослідженні державно-політичних інститутів. *Актуальні тенденції розвитку суспільних наук в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 12-13 листопада 2021 р. Київ. 2021. С. 92–95.

73. Баштанник О.В. The gender parameters of individual identity in institutionalized sphere of politics. Розвиток суспільних наук в сучасних умовах: теорія, методологія, практика : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23-24 вересня 2022 р. Київ – Львів – Торунь. 2022. С. 26–28.

74. Баштанник О.В. Проблематика дерусифікації топоніміки у контексті викладання навчальної дисципліни «Локальна і урбаністична політика». *Сімдесят другі економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки* : матеріали міжнар. наук. інтернет-конф., м. Львів (Україна), м. Переворськ (Польща), 21-22 лютого 2023 р. Львів. 2023. С. 155–158.

75 Баштанник О.В., Горкава В.В. Аналіз ролі жінок у політиці та в інституціях влади на прикладі сучасної України. *Перспективи розвитку суспільно-гуманітарних наук в умовах євроінтеграції* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Біла Церква, 11-12 квітня 2024 р. Біла Церква. 2024. С. 19–23.

АНОТАЦІЯ

Баштанник О.В. Інституціональна парадигма реалізації державної влади в системі публічного управління. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління. – Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Міністерство освіти і науки України, Дніпро, 2025.

Дисертаційне дослідження присвячено обґрунтуванню теоретико-методологічних засад інституціональної парадигми реалізації державної влади. У контексті конституційних змін 2004-2019 рр. структуровано методологію аналізу функціонування і реалізації державної влади, що зазнала у теоретичному контексті значних змін, переважно у підсистемі формальних інститутів. Розвинуто поняття інституціональних альтерацій, розроблено поняття і модель кластеру інституціональних альтерацій. Обґрунтовано впровадження авторського підходу до інституціонального дизайну в державному управлінні як інтегрованого процесу створення, адаптації та вдосконалення державних інститутів, їх структур, функцій і механізмів взаємодії.

Сформовано та охарактеризовано функціональний зміст наукової платформи «Реалізація державної влади» (синтез економічної, політологічної, юридичної наук і науки державного управління). На цій основі розроблено дескриптивну модель інституціоналізації влади. У дисертації визначено зміст поняття «інституціональні реформи», на цій основі уточнено сутність нормативного інституціоналізму. Знайшли свій розвиток сучасні поняття і категорії науки державного управління на основі встановлення властивостей інституціоналізації державної влади та інституціональної структури влади. Запропоновано авторський підхід до розуміння суспільних феноменів (інституціональна зміни, інституціональна стійкість, інституціональна довіра, інституціональна адаптація тощо). Обґрунтовано структуру легітимного інституціонального управління під час державних і безпекових криз. Представлено формат інституціональної платформи як організаційно-функціональної системи. У роботі детерміновано категорії «інституціональна процедура», запропоновано комплексну дослідницьку платформу «тріада

інституціональних парадоксів», розроблена концепція «ствердження суверенітету». Проведено аналіз зарубіжного досвіду діяльності державних інститутів, акцент зроблено на досвіді Великої Британії.

Здійснено формалізацію побудови інституціональної матриці як складової інституціональної парадигми. Досліджені інституціональні імперативи суспільного розвитку як основа формування інституціональної парадигми в системі публічного управління, обов'язкові правила, норми та принципи, які формують рамки діяльності інститутів. У дисертації розроблена Концепція інституціональної взаємодії, що спрямована на адаптацію управлінських процесів до кризових умов, забезпечення стабільності та ефективності державного управління.

Ключові слова: державна влада, державне управління, інститут, інституціональна парадигма, інституціональна спроможність, інституціональні альтерації, публічне управління, реалізація державної влади, суверенітет.

ABSTRACT

Bashtannyk O.V. Institutional paradigm of realization of state power in the system of public administration. – Qualification scientific work. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Sciences in public administration, speciality 25.00.01 – Theory and history of public administration. – Dnipro University of Technology, Ministry of Education and Science of Ukraine, Dnipro, Dnipro, 2025.

The dissertation study is devoted to substantiating the theoretical and methodological foundations of the institutional paradigm of the realisation of state power. In the context of the constitutional changes of 2004-2019, the author structures the methodology for analysing the functioning and exercise of state power, which has undergone significant changes in the theoretical context, mainly in the subsystem of formal institutions. The concept of institutional alterations is developed, the concept and model of the cluster of institutional alterations are developed. The introduction of the author's approach to institutional design in public administration as an integrated process of creation, adaptation and improvement of public institutions, their structures, functions and mechanisms of interaction is substantiated.

The functional content of the scientific platform «Realisation of state power» (a synthesis of economic, political science, law and public administration sciences) is formed and characterised. On this basis, a descriptive model of institutionalisation of power is developed. The dissertation defines the content of the concept of 'institutional reforms', and on this basis clarifies the essence of normative institutionalism. The modern concepts and categories of the science of public administration have been developed on the basis of establishing the properties of institutionalisation of state power and the institutional structure of power. The author's own approach to understanding social phenomena (institutional change, institutional sustainability, institutional trust, institutional adaptation, etc.) The structure of legitimate institutional

governance during state and security crises is substantiated. The format of the institutional platform as an organisational and functional system is presented. The paper defines the category of «institutional procedure», proposes a comprehensive research platform «triad of institutional paradoxes», and develops the concept of «assertion of sovereignty». The article analyses foreign experience of state institutions, with an emphasis on the experience of the United Kingdom.

The author formalises the construction of an institutional matrix as a component of the institutional paradigm. The institutional imperatives of social development as the basis for the formation of an institutional paradigm in the system of public administration, mandatory rules, norms and principles that form the framework for the activities of institutions are studied. The thesis develops the concept of institutional interaction, which takes into account the specifics of the functioning of the state authorities under martial law, and is aimed at adapting management processes to crisis conditions, ensuring stability and efficiency of public administration.

Keywords: state power, state administration, institution, institutional paradigm, institutional capacity, institutional alternations, institutional matrices, institutional paradoxes, public administration, realisation of state power, sovereignty.

БАШТАННИК ОКСАНА ВІТАЛІЇВНА

**ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

(Реферат)

Здано на складання 05.02.2025 р.

Підписано до друку 22.01.2025 р.

Формат 210x48. Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.

Ум. друк. арк. 1,9.

Тираж 30 прим. Зам. № 1.

Друк реферату в «Оперативна поліграфія «ТОП Принт»
м. Дніпро, пр. Дмитра Яворницького 21, eprint000@gmail.com,
Тел. +380994114091

